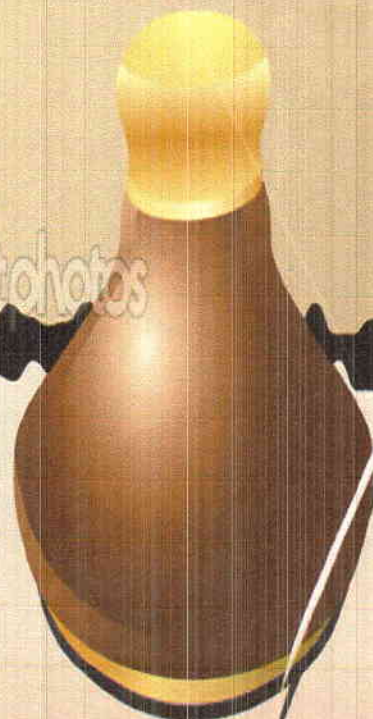

2 класс

Авар маці

Кинабниги - 34 сағат

№	Малъулел темаби	сағатал
1.	Гъаркъал ва хларпал	17
2.	Рағли	5
3	Предложение	12
анкыда жаниб-1 сағат		

Хъвазе захІматал раглаби

Пальто,учитель,учительница, стакан , тетрадь, махх,
куй,рукъ,(рокъоб),гIор,(гIурул),болнух,оцхIутI,биххи, раххан,
ххвел,ххей,ххине,бесси,бусси,руссун,ссан.бецци,ици,цицин,билъльин,
лълъар, релъльин,бацIцин, бецIци,буцIцин, бичIчи, чIчIвад,
ричIчи,гвенд,коллектив, театр, къаб-къаби,сверун,тIадеялдаса-
тIаде, мада-гъадар, дагъ-дагъккун,лъаб-лъабккун,
бецаруз,ничгъечI,цIурахинкI,багIаргъоло,гIужрукъ, гомог,
гонгал,гозо, гузби, гIазу, росу,гIанкI, гIанкIу,гъабу, зулму,пикру,
гIелму,кету

Лъаялъул ва бажариялъул рахъалъ
II классалъул цIалдохъабазда цере лъурал
аслиял тIалабал:

ЦIалдохъабазда лъазе ккола:

*Авар алфавиталъул хIарпазул цIарал,
рагъарал ва рагъукъал гъаркъазул гIаламатал;
рагIи бикъун босиялъул къагIидаби.*

ЦIалдохъабазда бажаризе ккола:

*РагIаби, предложениял, 30-40 рагIи бугел текстал, гъалатIал
риччачIого, битIун хъвазе;
Рагъарал ва рагъукъал гъаркъал ратIа рахъизе,
геминаталги лабиалиял гъаркъалги гъорлъ ругел рагIаби битIун
абизе(цIализе) ва хъвазе,
рагIи слогазде бикъизе,
слогалккун гъел бутIаби цIияб мухъиде росизе.
Ударение бугебги гъечIебги слог батIа бахъизе;
гIадамазда, хIайваназда, шагъаразда, росабазда, гIоразда лъарал
цIаразул бетIералда кIудияб хIарп хъвазе;
фонетикияб разбот гъабизе(рагIаби слогазде рикъизе бажари,
ударение бугеб слог бати,
рагIулъ гъаркъазул ва хIарпазул тартиб чIезаби,
ицц, гветI, гIадал рагIабазулъ гъаркъазулги хIарпазулги къадар
чIезаби);
суалазул кумекалдалъун предмет, гIаламат ва иш бихъизабулел
рагIаби ратIа рахъи;
гъитIинабго текст предложениязде, предложение рагIабазде
биххизе,
суалаздалъун рагIабазда гъоркъоб бухъен чIезабизе;
предложениялъул авалалда кIудияб хIарп хъвазе, ахиралда
тIанкI, суалияб ва ахIул ишараби лъезе;
суалазул кумекалдалъун 40-50 рагIи бугеб изложение хъвазе;
мугIалимас къураб темаялда 2-3 предложение гIуцIизе ва хъвазе.*

Берцинго хъвай

Тлоцесесб классалда хъвай-хъвагIааялгул рахъалъ щвараб бажари шула гъаби.

Хъвазе бигъалъи-захIмалъиги хIисабалде босун, гъитIинал хIарпазул группаби:

1).и,ш,г,гI,т,тI,н,р;

2).л,м,ц,цI,щ,ъ,гъ,ы;

3).а,о,ю,ф,д,б,я;

4).с,е,ё,ч,чI,ъ,гъ,лъ,в

5).э,х,хI,хъ,хъ,ж,з,к,кI,къ,къ;

КIудиял хIарпазул группаби:

1).и,ш,ц,цI,ч,чI,л,м,а;

2).о,с,з,х,хI,е,э,я;

3).ж,у,н,к,кI,ю,р,в,ф;

4).г,п,т,д,б;

5).хъ,хъ,къ,къ,лъ,гъ,гъ,тI;

КАЛАМ ЦЕБЕТЛЕЗАБИ

Калам ва глумруялда жанибгьелъул бугеб кIвар.

КIалзул ва хъвавул каламалъул хIакъалъулъ бичIчи кьей.

Текст.

Тексталда жанир аслияб магIна кьолел раглаби ратIа гъаризе ругъун гъари.

ГьитIинабго хабарияб текст бутIабазде биххизе, гьелъул тема баян гъабизе лъай.

Тектсалд ва гьелъул бутIабазда цIар лъезе лъай.

Изложениялъул хIакъалъулъ бичIчи кьей.

МугIалимасул суалазда рекъон изложениял-харбал рицине цIалдохъаби ругъун гъари.

Суалалъе жаваблъун бачIунеб аслияб рагIиялдаса пайдаги босун, изложение хъвазе ругъун гъари.

Сюжеталъулаб сураталдаса суалазул кумекалдалъун предложениял гIуцIизе ва хъвазе ругъун гъари

Киназдаго цадахъ хIалтIул, хIаязул, цIалул ва гь.ц. хIакъалъулъ гьитIинабго хабар (сочинение) ургъизе ва хъвазе лъай.

Каламалъул этика.

Раки разилъи ва гъабураб лъикIлъиялдаса вохи загъир гъаби.

Лъай-хъвай гъабулаго хIалтIизарулел раглаби.

<u>№</u>	<u>Малъулб</u> <u>материал</u>	<u>Саг</u> <u>тал</u>	<u>Циял раглаби</u>	<u>Рокъобе</u> <u>хIалтIи</u>	<u>Дарс</u> <u>тIобитIу-</u> <u>леб заман</u>	<u>Берзул</u> <u>алат</u>
Гьаркъал ва хIарпал - 17сагIат						
1	Такрар гьаби. РагIи. Предложение. Текст	1	<u>азали,къунцIаризе,</u> <u>бицанкIаби,гъугъана,ци,пил,</u> <u>варанихIинчI,гIужрукъ,</u> <u>хIайван,басрияб,</u>	хI.24,гъ.14		
2	Гьаркъал ва хIарпал Рагъарал ва рагъукъал гьаркъал ва хIарпал	1	гагу,гургур,гарссиди, гъалбацI,гъулгъуди, гъапулIли,гIурччинаб,хъил, чIабар,тIамур, хъухъадиро, къункъраби,жаваб, милъиршаби,хъазал,цIум,хеч, гургур,гъеду,къадако,ритIучI хъарахъ, тIимугъ,хвалчен,	хI.29,гъ.14 хI.38,гъ.19		
3	Рагъарал гьаркъал ва хIарпал Е,Ё,Ю,Я хIарпал	1	гъогъен,цIарагI,канарко, кIалкIучI,чIегIерхIинчI,чIороло, ихдал хIинчI, гъобол, рагъада,гъабигъан,ясикIо, авалалда,буюри,юк,ябу, ярагъ,ясбер,ятим,юргъачу, рояль,юкъарухъан,азбар,	хI.44,гъ.21 хI.48, гъ.22-23		
4	Рагъарал гьаркъал ва хIарпал Й рагъукъаб гъаракъ ва хIарп	1	гел,микки,авал,эркенго, квекIен,гъодорлъи,гъецIо, ишара,беричай,тIайпус, тIинай,къвалакъ,	<u>хI.52,гъ.24</u> <u>хI.58,гъ.27</u>		
5	Авар мацIалъе хасиятал рагъарал гьаркъал ва хIарпал	1	щурщулел,тIогъиллъун, тIадагълъун,хваши, тахта,гIанчIаб, тIинкъитIванкъи,дегIен,тIуп ун,гуми,мокърукъ,хIули, эргъола,	хI.69,гъ.31		
6	Ш-Щ Рагъукъал гьаркъал ва хIарпал	1	шавкъ,шагъ,шагъи,шапакът, шартI,щегI,щурун, гъещтIеро,щоб, гамущ,щенолеб,	хI.76,гъ.34		
7	Геминатал	1	ччугIа,кIкIара,микки,раххан, ицI,лълъар,	хI.82,гъ.36		
8	Кк,КIкI,Чч Рагъукъал гьаркъал	1	цIах,наку,накку,хъирици,яшав ,накIкI,гъобо, гъабигъан,	хI.87,гъ.38		

9	Ч/ч Рагьукъал гъаркъал	1	к/к/ал, дагъ-дагъккун, х/е/т/л, ц/л/о/р/о/с/а/р/о/л/ъ, ч/в/а/д, б/и/ч/ч/а/н/а, р/е/ч/ч/а/н/а, б/е/ч/ч/а/н/а, ч/ч/в/а/д, ч/л/о/р, г/л/у/ж, п/и/р/и, ч/и/г/ъ/а, ч/л/е/п, и/л/х/ъ/и, и/з/н/у, ч/и/к/л/а/н/а,	х/л.93, г/ъ.40		
10	Сс Рагьукъал гъаркъал	1	х/л/у/т/л-х/ъ/у/м/у/р, с/и, с/с/и, с/а/н, с/с/а/н, б/е/с/с/и/з/е, б/у/с/с/и/з/е, р/у/с/с/у/н, с/и/х/л/р/у, с/у/р/к/л/а, к/у/н, г/л/о/м/о, к/в/а/ч/л, г а/м/у/щ, к/ъ/и/л/б/а,	х/л.101, г/ъ.43		
11	Хх рагьукъаб гъаркъ	1	м/а/х/х, р/а/х/х/а/н, х/х/в/е/л, х/х/а/м, б/и/х/х/и/з/е, б/у/х/х/и/з/е, х/х/е/з/е, х/х/и/н/е, ч/а/р/а/н, г/ъ/а/д/и/г/ъ/в/е/т/л, р/у/к/л/к/л/у/н, г/л/и/щ/к/ъ/у, х/л/а/л/к/к/у/н, н/и/г/л/м/а/т/а/л,	х/л.107, г/ъ.45		
12	Цц Рагьукъаб гъаракъ Ц/ц/ Рагьукъаб гъаракъ	1	б/е/ц/ц/и/з/е, р/и/т/л/у/х/ъ/л/ъ/и, ц/ц/и/д/а/х/а/р/а/б, г/л/а/н/ч/л/а/б, г/л/а/р/и, ц/ц/и/л/и/ц/ц/, ч/а/б/а/х, л/а/л,	х/л.112, г/ъ.47 х/л.118, г/ъ.49		
13	Лъ лъ Рагьукъаб гъаракъ	1	р/о/ц/л/а/р/а/б, т/л/а/д/е/г/л/а/н/а/б, л/ъ/л/ъ/а/р, л/ъ/л/ъ/а/р/а/л/а/б, к/ъ/и/м/а/т,	х/л.123, г/ъ.51		
14	Лабиалиял гъаркъал Ъ,ъ х/л/а/р/п/а/л	1	х/ъ/а/р/ч/и/г/ъ/а, г/ъ/е/д/у, х/л/у/н/ч/и/з/е, т/а/т/у, х/в/а/л/ч/е/н, ч/л/в/а, ц/л/в/а, в/а/б/а/ъ, д/у/ъ/д/у/ъ, п/о/д/ъ/е/з/д, с/ъ/е/з/д, м/у/к/ъ/у/л/у/к/ъ, у/р/г/ъ/и/б, п/и/р/и-ц/л/а, б/о/л/ъ/а/б/и, к/л/а/л/т/л/у,	х/л.133, г/ъ.55 х/л.138, г/ъ.57		
15	Контролияб диктант	1				
16	Алфавит	1	г/ъ/а/м/з/а, ч/л/в/а/н/к/ъ/о/т/л/а/р/а/б, т/а/р/т/и/б, к/в/а/р/т/л/а, х/ъ/у/х/ъ/а/д/и/р/о, ц/л/а/д/а/л/х/л/а/м/а, о/ц/х/л/у/т/л, г/а/р/ц/л, х/ъ/а/х/л/и/м/и/к/к/и,	х/л.145, г/ъ.60		
17	Сураталдасан хабар (сочинение) хъвазе (х/л.147, г/ъ.61)	1				

Paзлу - 5 caзlam

1	Paзлу ва слог	1	гурга, гъадаро,ланг,халича, бухари,умумул,дурун,п ири,члабар,годеклан, огоб,огъохъат, члорхъо,буртина, гъабигъан,чилла, цлоросаролъ,	xl.156, гъ.64		
2	Ударение	1	члалу,оцбай,ох,онод,	xl.162, гъ.67		
3	Сураталдаса хабар глүцүзе	1		xl.157, гъ.65		
4	Калам	1	калам,бетлербахъи, нексияб, цинтлаго,хъвай- хъваглай,ишара,микки,	xl.171, гъ.70		
5	Клалъазе лъалищ?	1	пандур,панаяб,пирав. палгъан,пагъму, пастлан,	xl.175,гъ.72		

Предложение - 12 caзlam

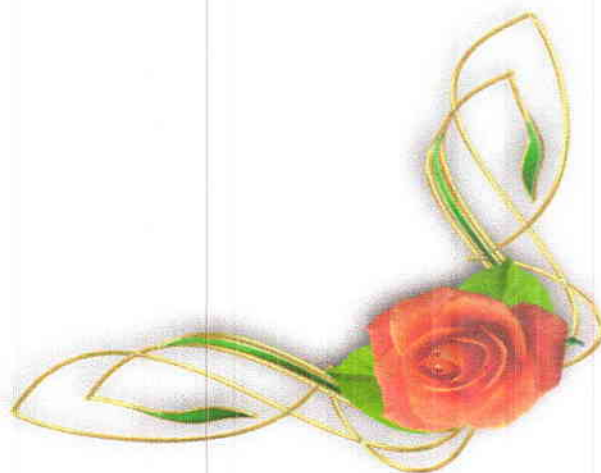
1	Предложение ва текст	1	ясикю,хлүби,асарал,даци, къотносан,хлүтл- хъумур,цлира, миклисал,хлүли,сси,	xl.191,гъ.8 0		
2-3	Авар мацалъе хасиятал гъаркъал ва геминатал	2	гъуцлараб,тирияб, тулакаб,гъава,глингли, тлимугъ,	xl.213, гъ.92-93		
4	Щиб,щив,щий,ща л? Абурал суалазе жаваблъун рачлунел раглаби	1	лъедераб,фуфайка, хъуп,авал, гъагъли,звангъолеб,чили, хъухъари,тартиб, ризлъула,	xl.228,гъ. 101		
5-6	Изложение	2				
7	Гладмазул цларазул,фамилия базул,ва инсул цларазул бетлералда клюдияб хларп	1	хъудула,хъванкли, хъвек,хъванклидей, гъавудизе,тарих,тладкъай нухмалъулев,ссак,	xl.234,гъ. 104		
8	Хлайваназул тлөкцларазул ва	1	раххан,роль, ххине,раглад,глицтлохлоч	xl.242,гъ. 109		

	баклазул цIаразул бетIералда кIудияб хIарп		араб, бугъа,гъвала,лълъар, кутнада,			
9	Кинаб, кинав, кинай, кинал? Абурал суалазе жаваблъун рачIунел раглаби	1	гвангва,тIогъ,гIентел, гьодриниб, жигар,хIалхъи,тIалъи,	хI.269,гъ. 121		
10	Сураталдаса хабар гIуцIизе	1				
11	Щиб гъабураб,щиб лъугъараб, щиб гъабилеб,щиб гъабизе бугеб,щиб гъабулеб,щиб гъабулеб бугеб? абурал суалазе жаваблъун рачIунел раглаби.	1	чабах,щоб,даим,регъел, ихх, чвал-чвали,микки	хI.280,гъ. 126 хI.282, гъ.127-128 хI.285,гъ. 129 хI.295,гъ. 133		
12	Контролияб диктант	1				

2 класс

Цали ва калам цебетлезаби

	кинабниги -34 сағат	
	анкьуда жаниб-1 сағат	
№	Асарал цализе ва гьезда тлад хлалтизе	26сағат
№	Класстун къватлисеб цалиялъе	4 сағат
№	Калам цебетлезабиялъул хлалтабаз	4 сағат

<u>№</u>	<u>Малъулел асарал</u>	<u>СагI тал</u>	<u>Циял раглаби</u>	<u>Берзул алат</u>	<u>Р/ХI</u>
<u>1</u>	<u>МухIамад Гумаров</u> Малъе,эбел рахъдал мацI	<u>1</u>	умумул, улбул,назмучаги,тарих,		гъум. 3
<u>2</u>	<u>ПатIимат МуртазагIалиева</u> Пайиб ккараб гъветI	<u>1</u>	КъотIносан(къватI) квалквал, хъвагIезабулеб		гъум.6
<u>3</u>	<u>ХIажи Гъазимирзоев</u> Дие бокъула хасалихълъи	<u>1</u>	аслияб,гIуж, борцунеб,пудал, хIалухъен,квацIи,цIумур,		Гъум. 11-12
<u>4</u>	<u>М.Скребицкийсдасан</u> Хасалихълъи-художник	<u>1</u>	релъаби,мах, гъад,цIини,накIкI,рукIкIби, харибакIал, гIархъал,		гъум. 13-14
<u>5</u>	Хъазги церги	<u>1</u>	хъаз,миллат, милат, кIал-бер,хъаравул, габурхалат,хIули-милъир, гIад гъабизе		Гъум. 23-23 бицан. Баян къей..
<u>6</u>	<u>ЗахIмат - гIумруялъул къучI</u> <u>Габасил</u> <u>МухIамадица</u> <u>бусинабураб</u> Чед	<u>1</u>	чадикъаб, макъар.		гъум. 31-32
<u>1</u>	<u>Класстун къватIисеб цIали</u>				
<u>7</u>	Воре, чед гIодобе рехуге	<u>1</u>	къиматаб,адаб, гIуру, гIокIлъараб, ццидахин,		гъум. 32-33
<u>8</u>	<u>ХIажи Гъазимирзоев</u> Гъабураб гурони батулари. ГъабичIого хIалтIи	<u>1</u>	гIуж,гIор,баркаман, нухлулав, къайи-къоно,		гъум. 34-37

	бокьулев				
<u>9</u>	Гъаз диеги гъабула кумек	<u>1</u>	баццладго, жинди-жиндир,		гъум. 37-38
<u>10</u>	Векъарухъанги васги	<u>1</u>	лъильана, гари, ганхвара, мугъ, генеккун, мухканго, тор,		гъум. 39-41
<u>11</u>	<u>Къайсын Кулиев</u> Эркенлъи	<u>1</u>	наккигъветі, ралъад, рагла- ракъан, авлахъ, эркенлъи		гъум. 43-44
<u>12</u>	<u>Лъималазул</u> <u>гъумру ва гъезул</u> <u>ишал</u> <u>Цладаса Хламзат</u> Цалдохъан	<u>1</u>	цалдохъан, багъадур, хлурмат хурхен, адаб, недегъ, культурияб, лачен, дандияв,		гъум. 46-47
<u>2</u>	<u>Класстун</u> <u>къватісеб цали</u>				
<u>13</u>	Бахларчияб иш	<u>1</u>	рахлат, киклуй, бурулеб, циккун, геггеди, къерун, рачахъизе, тарамгадисеб, татала, хлурматалъул хъурщ, тлу-тлун,		гъум. 47-48
<u>14</u>	<u>Мухламад</u> <u>Сулиманов</u> Сапар	<u>1</u>	ахи-хлур, рекелгъей, чалглен, изну, сухъмахъ, тогъ, сапар цум,		гъум. 50-52
<u>15</u>	<u>Расул Хламзатов</u> Дир ясалъул кечі	<u>1</u>	миллион, кваркъи, ралъад, тадегланаб, чахъаги,		гъум. 53
<u>16</u>	<u>Багъатар Хажиев</u> Магларухъ хасел,	<u>1</u>	рацун, хъитлал, киклалал, гохлал, гохккел, цо-цоял, горхъи, семулаан, глазул гарал, гъалагаб, киклала-мухъ, гъабсаглат- го, согго, къецал, цик - цикараб		гъум. 67 -69
<u>2с</u>	<u>Изложение</u> «Магларухъ хасел»				

<u>17</u>	<u>Аркадий Гайдар</u> Нич	<u>1</u>	нич,къасд,хъарахъ, к1алк1уч1, лъалхъана,гуккана, бахъикъос, свер-сведулеб, бук1к1ана, т1адюссун, к1век1улеб,къват1,	гъум. 77-78
<u>18</u>	<u>Юрий Гагарин</u> Ц1алдохъанасде кагъат	<u>1</u>	к1вар бугеб, агроном, ралъдахъаби,цо-цо, коллектив,ц1ик1к1аги, агъаз,	гъум. 79-80
<u>3</u>	<u>Класстун</u> <u>къват1усеб ц1али</u>			
<u>19</u>	<u>Халкъиял к1алзул</u> <u>гъунаралъул</u> <u>асараздасан.</u> <u>Бицанк1аби.</u> <u>Кицаби ва</u> <u>абиял.Бицардаби</u>	<u>1</u>	ц1илиц1,лъен,рук1к1би,гъалал турут,т1епараб, ц1ороса-роль, гочараб,лачен, гъеду,хъач1ав,къалбал, лълъар, хъварт1, т1алагъуд, гъолог1уч1, щоб,чундул,	гъум. 86-88
<u>20</u>	Х1анч1ил г1акълу	<u>1</u>	герзело,ц1улакьо,хъул,давла, мукъур, жавгъар,бурт1инкилищ,	гъум. 92-93
<u>21</u>	Ханасулги анцила лъабго сон барай ясалъулги г1акълу	<u>1</u>	улка,руц1ц1ун,ихтилат-кеп, рет1ел-хъит, изну,къец, спичкаялъул къали, т1ерхъинабуна,т1инч1аб,	гъум. 94-96
<u>22</u>	<u>А.Майков</u> Эбелги лъималги	<u>1</u>	бер къапич1ого,расанк1аби, к1арчанлъи,алхун танани,	гъум.99
<u>23</u>	Цояв киназего г1оло, киналго цоясе г1оло	<u>1</u>	баине,инкар,язихъ,изну хурхен, г1унт1ун г1ансагун, лъель,иргадал,	гъум. 101-103
<u>24</u>	Шамил имамасул васият. Шамилил г1олохъанлъи	<u>1</u>	мукъсанаб,г1иц1ал,къеркъе, ниг1мат,Генуб,тирияв,г1ужда реч1ч1изе,лага,Ах1улгох1,хъуди,х валчен, бегзаби, тухум,ханжар, ахада, т1арада,т1адег1анаб	гъум 120-123
<u>4</u>	<u>Класстун</u> <u>къват1усеб ц1али</u>			
<u>25</u>	<u>Ц1адаса Х1амзат</u> <u>Ват1ан</u>	<u>1</u>	мустах1икъаб,на,намус,	гъум. 118-119

☆	<u>Калам</u> <u>цебетлезаби</u> <u>Сочинение</u> <u>«Дир хиряб</u> <u>ватан»</u>			
36	<u>Расул Хамзатов</u> Эбел тарасе роъо	1	мағишат, соғлаб, борхалғи, ҷайи,	Ғум. 130-131

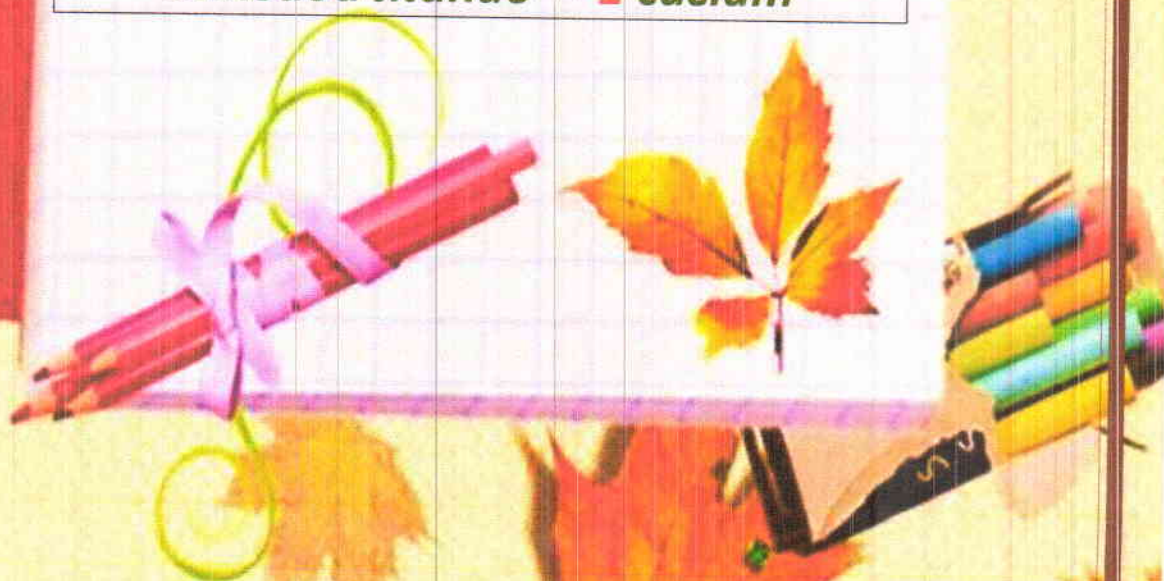

3 класс

авар маці

Кинабниги - 34 сағат

1	2 классалда мальараб материал такрар ғыаби	3 с
2	Предложение	6 с
3	Рағли. Рағлул ғлуці	5 с
4	Каламалъул бутлаби	1 с
5	Предметияб цлар	8 с
6	Прилагательное	3 с
7	Рикклен	1 с
8	Глагол	7с
<i>анкьида жаниб - 1 сағат</i>		

**Лъаялъул ва
бажариялъул рахъаль III классалъул
цIалдохъабазда цере лъурал тIалабал.**

ЦIалдохъабазда лъазе ккола:

РагIул бутIаби: рагIул аслу ва ахир, рагIул кьибил, суффикс;
каламалъул бутIабазул хIакъалъулъ гIаммаб баян
(предметияб цIар, прилагательное, рикIкIен, глагол);
Предложениялъул бетIерал (подлежащее, сказуемое, битIараб
дополнение) ва бетIерал гурел членал:

ЦIалдохъабазухъа бажаризе ккола:

Авар мацIалъе хасиятал гъаркъал (хIарпал):

хI,гъ,къ,къ,тI ва гъ.ц.,

гъединго геминатал ва лабиалиял гъаркъал рихъизарулел хIарпал
къосинчIого ритIун рахъизе ва гъел гъорлъ ругел рагIаби,
предложениял, гъалатI биччачIого, чвахун цIализе:

малъарал битIунхъваялъул къагIидабиги цIунун, **40-50** рагIи бугеб
диктант хъвазе;рагIул фонетикияб разбор гъабизе:

рагIаби слогазде риххизе,

ударение бугелги гъечIелги слогал ратIа рахъизе, рагъарал ва
рагъукъал хIарпал ратизе, рагIулъ гъезул къадар чIезабизе;

РагIул гIуцIиялъул разбор гъабизе

(къибил,аслу,суффикс,ахир ратIа рахъи);

каламалъул бутIаби ва гъезул грамматикиял гIаламатал
рихъизаризе;

предложениялда жаниб суалаздакъун рагIабазда гъоркъоб
бухъен чIезабизе, рагIабазул дандраял ратизе;

предложениязул синтаксисияб разбор гъабизе

(батIи-батIиял тайпазул предложениял рихъизаризе,бетIерал
гурел членал ратIа рахъизе,суалазул кумекалдакъун гъезда
гъоркъоб бухъен чIезабизе);

ЦIалдохъабаз жидецаго гIуцIараб планалда рекъон,**50-60** рагIудаса
данде гъабураб изложение ва сочинение хъвазе

Словарияб хIалтIи

БатIи-батIиял каламалъул бутIабазда ругел кьибил цоял рагIаби тIаса рищизе лъай.

МагIна гIагарал ялъуни цоцазе гIаксаб магIна бугел рагIаби лъай. Жидерго пикру загьир гьабизе данде кколел рагIаби тIаса рищизе бажари.

Калам цебетIезаби.

Калам ва гIумруялда жаниб гьелъул бугеб кIвар.

Ишалъулабги художествиябги калам.

ЦIалараб текст бутIабазде биххизе ва гьезда цIарал лъезе бажари. МугIалимасул кумекалдакъун киназго цадахъ хабарияб тексталъул аслияб магIна жанибе бачараб план гIуцIизе ругъун гьари.

Планалда рекъон тексталъул хIасил бицине бажари.

Суалазда ялъуни цIалдохъабаз жидецаго гIуцIараб планалда рекъон,

50-60 рагIудаса данде гьабураб изложение хъвазе лъай.

Сюжет гьечIелги сюжеталъулалги суратаздаса харбал херхине лъай (бицунги хъванги)

Жидер расандабазул, тIабигIаталъухъ хал кквеялъул, рекIелгъеялъул, экскурсиязул, гьудул-гьалмагъзабазул хIакъалъуль къокъго бицине бажари.

Лъилниги, сундулниги хIакъалъуль сипат-сурат гьорлъе

ккезабун, ялъуни жиндирго пикру загьир гьабун, 5-6

предложениялдасан гIуцIараб сочинение хъвазе лъай.

Жиндир ишазул хIакъалъуль гьитIинабго кагъат хъвазе лъай.

Каламалъул этика.

АхIи(вачIаян гьари), барки(хъванги абунги).

Гьара-рахъи загьир гьабулел рагIаби.

Берцинго хъвай.

Берцинго хъвазе, хаті куцазе цересел классазда щвараб бажари
щула гъаби.

Хъвазе захіматал гъитинал ва кідиял хларпазул ва гъезул
цолъиялъул мисалиял группаби.

1.з,к,ж,в,ч,б,д,у,я,кі,къ,кь,кв;

2.г,п,т,р,з,е,ю,у,д,ф,к,в,кі,къ,кь,кв;

**3.Пп,Чч,Рр,Вв,Ее,Зз,Уу,Къкъ,Кькь,Кікі,Кв,кв,Ол,Ое,во,вл,се
,ква,хІу,хІо,**

гъа,гъе, гъо,ці,Щв,ХІа,Гъи,Гъо,ТІа,Ге,Бе,КІа.

Гъитиналго текстал,предложениял,рагІаби берцинго ва раціцІадго
хъвазе ругъун гъари.

БитІун хъвазе захіматал рагІаби:

хІукму, сихІру,макру,глазу, магІу,макьу, сабру,гІакълу,рагъу,
квердаххел,квасквас,

габурбухъ,риціцігъветІ,гІачимухъ,ціоросарикікі,ціумагъеду,
ордек, председатель,приказ, радио,общество, солдат,республика,
автономия,агъазгъечІ,

адаб-хъатир,бижарабжо,годекІан,гъабугъин,гъабсагІат,
гІададакъад,эбел-инсул,костюм,

кІийихъан,кІикІвенкъ,кІиабилеб,анціла лъабабилеб,анціла щуго.

№	Малъулеб материал	Сагтал	Словаразда хъвазе раглаби	Рокъобе хіалті
---	-------------------	--------	---------------------------	----------------

2 классалда малъараб материал такрар гъаби - 3 саглат

1	Текст. Предложение.	1	аптека, багаж, вагон, вокзал, речіана, чіабар, гьогьен, канахлехь, булдул, къали	хІ №10, гь. 7
2	Рагли Гьаркъал ва хіарпал	1	коллектив, минут, секунд, газета, ганкі, тіулакьераб, ризаб, фабрика, пассажир, театр, хіалхьи, эркенльи, ракълил, хіурмат, улка, лъедола, пурчіна, пиринчі, ламадур, чіакіултіан, гьоло, лъель, габани, хилъало, пилпил, кутан, къулгіа, глари, гьараціи, сину, тіину	хІ №18, гь. 10 23, хІ № гь. 12-13
3	Геминатал Лабалиял гьаркъал	1	почта, бригадир, председатель, кікіл, чіор, гіужда, ссанда, лъльар, глеккезе, секретарь, самолёт, этажерка, гвангва, ціулакьо, гьегь, чівад, гларщборохь, хведер,	хІ №27, 29 гь. 14-15

Предложение - 6 саглат

1	Предложениялъул хіакъальгуль баян Хабариял, суалиял ва тіалабиял предложениял. Хабарияб предложение.	1	мугіалим, ціумур, хъарахь, къаб-къабана, мада-гъадар, вукіа-вахьин нур, лачен, хурхен, гаргади, чіимигіаб, агъ аз, рохьихъан, жанаварал,	хІ №34, гь.18 хІ № 42, гь.22
2	Суалияб предложение Ахіул предложение Хабариял, суалиял ва тіалабиял предлож. хіалтіаби гьаризе	1	гохі, ччукіизе, гьунун, мегь, кіутіа-кіусун, жема-къемун, бича-хиси, тіу-тіуна, баглари, хіутіал, гіисинпихь, перело, эхети, кіи-кіи, кіиго-лъабго, квентіех, гіурдахіан, боціи – панз, басы, гьугъади, ретіел-хьит, хіеті-бетіер, рохьихъан, гларкъел, улбул, тіогьилаб, гьуд-гичі,	хІ № 44-45, гь.22-23 хІ № 49-50, гь.25 хІ № 54, 55, гь.26-27
3	Предложениялъул бетіерал ва бетіерал гурел членал. Подлежащее Сказуемое. Словарияб диктант	1	барти, рурудана, хіихіидана, гіегіедана, мимидана, гівусдана, гьадан а, гіергіедана,	хІ №60, гь.29

Предметияб цлар – 8 сағлат

1	Предметияб цларалье баян кьей Паммал цларал	1	члеп,даци,саглан,якьад,гинтли,микки, мичі, кьенезе,пархине,наку,гьургьуди, хьирхьидула, бубудула,мегь,кьадако, члороло,бис, хланкьва,льльурдул, хлоржо,барти,деглен, хлоргец, хух,цакьу,бугьа,гачлар,глорцен, гважи,борч,хлунчи,	хІ № 149, гь.68 хІ №155, гь71
2-3	Сочинение	2		
4	Хасал цларал	1	гьарзаяб,ригь,пахь, кьебед,накьит,	хІ №161, гь74
5	Предметияб цларальул жинс	1	кваци,пастлан,имггал,ункьгал,ада, ессарухьан,эгье,дахлабаба,ноці,гьуд, глүчі,мажбикь,рахьубикь,вакьад,квалкв ади, бугла,жанавар,гломо,	хІ №180, гь.83
6	Предметияб цлар формабазде хиси	1	клалгла, клалтлу,гохІ,рахьльен, тлом,кьванща,глоно,хлехь,кьехь, таваккал,яшав,рехьен,деглен, глаларча,	хІ №192, гь.89
7	Предметияб цлар падежазде свери	1	кларкьен,мигьир,гудур,хлор,руз, кьотлел,ирга,мачлгояб, чаранкьуру	хІ №199, гь.93
8	Контролияб диктант	1		

Прилагательное - 3 сағлат

1	Прилагательнаялье баян кьей.	1	шагьар,гара-члвари,тлурччи,глурччинаб, мурад,язихьльи,гицлго,махлрумльи ,бахчаби, сахав,	хІ№220, гь.103
2	Цого,яги глага-шагараб магнаяльулги глаксаб магнаяльулги прилагательнойл	1	гьугьай,цудунаб,бугьараб,щокьаб, цлахилаб,	хІ№228, гь.106
3	Прилагательнойл жинсазде свери Прилагательнойл формаылде хиси	1	рехьен, хьачагь,кьерхараб,чледераб, тликьва,хларакатав,цлохьахлаб,цлоко, глазизав,саву,рагьумахлу,хаган,мартл, жул,руссун,	хІ № 237, гь.110 хІ №246, гь.115

Рикклен - 1 сағлат

1	Риккленалье баян кьей Кьадаральул ва иргадул риккленал	1	чинари, накклигьветл, бигьаро,регьел,цлаглел,мачлу,сакл,гласру, киса,чаран,ххенезе, гагу,	хІ № 252, гь.118 хІ№259, гь.120-121
---	--	---	---	--

		1		
4	Битлараб дополнение	1	щвантїих,гьалбацї,чотїахъан, накїкї,жаккигъветї,гїужрукъ, чанагъ,тїогьїлаб,гьинаризе, саскъотї,женжеди,хїуби,	хї №71 ,гь.35
5	Предложениялзуль раглазул бухъен Раглабазул дандрай	1	бачїин,цїоросароль,рукїлана, чахъу,азбар,мокъїде, цїороберал,нилзу, регьелхїлалаб, гьацїукъераб, оцмахїав,цїахїилкъераб, чїегїеркїкїуяб,хїотокъераб, кїбагъаб,къерхараб, тїадагъаб,хїинцго, къватї,гїеретї,	хї №74 ,гь.36 хї №79 ,гь.38
6	Контролияб диктант	1		хї № 81 гь.39

Рагїи. Рагїул гїуцїи - 5сагїат

1	Магїна гїагарал раглаби Кьїбил	1	багъаяб, хъухъадиро,гїангур,хъаравул, чїаради,кьїбил,най,гьещїеро,тирияб, гуч,хашаб,бурутї,	хї №84, г хї №89- 90, гь.43 гь.40-41
2	Рагїул аслу ва ахир Суффикс	1	хїлла, шагїир,тарбия,мустахїкъав, гїалах,милъиршо,тїорщел, ургьїмес, сїхїру,кьоно,имгїал, кьолохъан,чївагїади,	хї № 95, гь.45 хї № 107, гь.50
3	Рагїул аслуялзуль гьаркьазул хиси	1	муч, чїимих,тїимугъ,ункьгїал, рукїун, чан- чундул,чїегїергьеду,гьапуллъун, загїипаб,кїбокїи,	хї№121, гь.55
4- 5	Изложение	2	гьуд-гїучї,хїутї-хъумур,дару-сабаб, зоб-ракъ,газа-раххан,михъ-мегеж, пїхъ-мичї	

Каламалзул бутїаби - 1сагїат

1	Каламалзул бутїаби Хїалтїаби гьари	1	шаршав, бигъана,щоб, кїкїлал,щугїаркъелаб,засїхараб,хїучч,зал имаб, мокъокъ,лабаллъаби,кьанагїат,ябу чу,гьатїанкьо,бетїербахъи,ракїчїей,хьул лъей, хїалбїхъи,	хї № 132, гь.61 хї №137, гь.64
---	---------------------------------------	---	--	---

Глагол - 7 сазлат

1	Глаголалъе баян кьей. Глагол предложениязда жаниб сказуемоелъун хIалтIизаби. Пага-шагарлъиялъул ва гIаксаб магIнаялъул глаголал.	1	ччукIизабунa,раххан,мах,махх,гъобо, хъап,ххам,ххвел,къиндал,багъадур, хIебтIула, регъезе,хIанкъва,теплица,	хI №283, гъ.131
2	Глаголал заманазде хиси Араб заман	1	сага,хъуди, палугъаби, гъорчо,парсал,	хI №287, гъ.133 хI №294, гъ.136
3- 4	Сочинение	2		
5	БачIунеб заман Пахъалаб заман	1	цIабуцIахъдана,чадир,харана, цагъур, гIакIа,гъапуллъизе, къер-къераб,тIанса,	хI №307, гъ.142
6	Гъанже заман Предметиял цIаразде балагъун,глаголал жинсазде хиси	1	щущунеб,гохI,тирияб,бакъуч, гIондокъ,цакъу,тIеметIи,тIулакъераб, гъалатI,ритIучI,лъарахIинчI,гъорчо, гIомо, чIаралел,харинив,хъудулел, къагIи,рехъед,хIинцго,магъиль,	хI №320, гъ.148 хI №327, гъ.151
7	Контролияб диктант	1		хI №333, 343,344,3 55 гъ.155,159 , 163

3 класс

Цали
ва
калам цебетлезаби

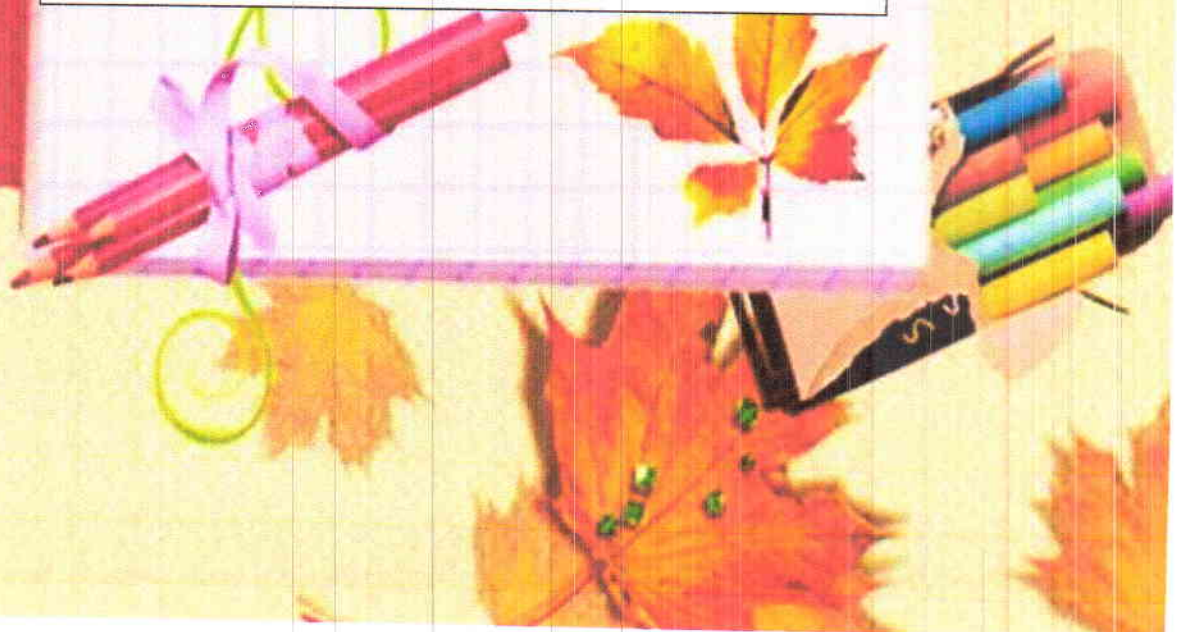
Кинабниги -34 сағат

Асарал цаллизе ва гъезда тлад хлалтизе	26
---	-----------

Класстун къватлиб цали	4
-----------------------------------	----------

Калам цебетлезабиялзул хлалтабазе	4
--	----------

Анкьуда жаниб - 1 сағат	
--------------------------------	--

№	Малъулел темаби	Сагмал	Циял раглаби	Р/хлалтлу
1	Загид Хлажиев Бакъ бухли	1	Мукъулукъ-глотка, чаран кьураби- гранитные скалы, кьварун ракъвана – всохли с треском, т'вапи – стук, бакъхлай-изнурение, мукъур - зоб (у птиц), бакъвараб –высохший, гургурун- свернув, ччузе – макать.	гьум. 7-8 реклехье лъазабизе
2	Риидал Махлачхъала	1	Багари – жара, биунеб буго – расплавляется, беглерал – острые, басун – продырявив, раглад – тень, гьогьен – прохлада, хламам- баня, бохьун – вязко, мазгарул – медный, цунцирабазул бо – муравьиное полчище, кьер - цвет	гьум. 12
3	Цадаса Хламзат Дагъистан	1	Хошгелди- добро пожаловать, дарман – лекарство, аваданаб – весёлый, глажаибаб – удивительный, чудесный, бахьин аб – белый.	гьум. 19
4. Класстун кьватлиб ц'али 5. Калам цебетлезаби «Дир ватан»				
6	Цадаса Хламзат Рагъ ва рекъел	1	Рекъел – мир, эркенлъи – свобода, кьогл- горечь, текъльи – вредность, пашманлъи – грусть, мекъльи – неправильность.	гьум 20-21
7	Халкъияб маргъа Меседил глацти	1	Цулала устар – плотник, столояр, гьурул раг'ал – берег реки, гьурул хоно – обточенный водой чёрный гранит, реклинаби - заострить, тохлъукье – вдруг, неожиданно, меседил глацти – золотой топор, букъун ана- скрылся в воде.	гьум 25-26
8	Баркала	1	Клутана – постучали, ц'акъал – очень хорошие	гьум 27

9	Лъагалил ункъо заман	/	Гіалах – пастбище, халалъана – удлинился, багларун буго – жарко, тюршел – хлеба, щун буго-поспели, тлогиллъула – желтеют.	гьум 31-32
10	И. Тургенев Къудкул	/	Ахикъан глебеде- вдоль сада, чанкъазе – охотиться, язихъаб хіал – беспомощное состояние, хвенхида - о морду, хьул къотараб – безнадежное, гажал – клыки, хвасар – спасенье, хіинкъияль сородизе- дрожать отстраха, чіичий – крик, писк.	гьум 33-34
11. Калам цебетіезаби «Дие бищун бокъулеб лъагалил заман»				
12	Халкъияб маргъа Хіосокъ	/	Горкъилав – молодой бездельник, риханила – ненавидели. чіалганила – надоели, яриман – негодяй. бездельник, геланила- обшарить, бахьи бугей – добрая, магъакъ – отрепье, гудго вас- приёмный сын, гелгедизе – обшаривать, хъапастумак, подзатыльник.	гьум 41-48
13	Расул Хіамзатов Дагъистан	/	Ворей – а ну – ка, хазина – сокровище, балагъ- беда, гьунар - подвиг	гьум 56- 57
14. Класстун къватіиб ціали				
15	С..Баруздин Кваналаго	/	Бортана – упала, бекана – поломалась, багларлъун яхъун – покраснеть, щакърахунаго – всхлипывая,	гьум 59-60
16	Расул Хіамзатов Инсул ватіан	/	Хіикмат – чудо, гали – шаг. чіор – стрела, вуцарав – спленённый, рокьи – любовь, аслу – основа, основание.	гьум 63
17. Калам цебетіезаби - «Чадил хіакъальуль»				
18	Щив ціодорав?	/	Чіедераб нух – узкая дорожка, тіикъва - подкова, басрияб - старая, гіодове къулизе – нагинаться, дандчіварав	гьум 65-66

			– встретившийся, рекларав - верховой, всадник, бихьуларедухъ – незаметно.	
19	К.Ушинский Ункъо анищ	/	Гоxl – холм.ракIгъун - весело, анищ – мечта, желание, клалкIчIлал – бабочки, харибакI – сенокос, гиригара - земляника.	гъум 80-81
20	Маргъа Царада моцI бихьи	/	Къурул ракъан – подножье скалы, гудур – капкан, капкан, хиял лъун – захотел, рухI хира гъаби – душа дороже, клал кквечлеб – недержавший пост, гъира бахъанила – захотелов, бакъараб – голодный, гъакIкIараб клал – открытая пасть, чIабар хачалеб – царапал землю.	гъум 86- 87
21	Халкъияб маргъа БаркалагъечI	/	ХъачIав – грубый, гIалхул – дикие, жанаварал – звери, тIину – дно, тIуризе – сбежать, эркенлъана – освободился, азбар – двор, квачI- лапа, хIурматияв – уважаемый, бугътан – клевета, жавгъар -	гъум 93-98
22	Расул ХIамзатов Гъеду щай чIегерлъараб?	/	Лачен – сокол, чIухIараб – гордый, цциналъ - от злости, гъаркъагъунеб – кричишь, къвакъвадулеб – каркаешь, булбул – соловей, жахIда – зависть, гIарзагъунеб – жалуется, гIасильулеб – беситя, рикIкIинчIо – не уважил.	гъум 104-105
23	Расул ХIамзатов Эбел	/	Палам – человечество, асар – чувство.	гъум 108-109 суалазе жавабал къе

24.Класстун къватиб ціали

25	Цадаса Хамзат Их	1	Гъайбатар – прелестные,ціяб рух1 лъола – душа обновляется,гучаб чвахи – бурный поток,хіасрат – страстный,панаял бакънал – душевное пение,гъелегъарал члорал – горячие лучи,гъогъен – прохлада,хасалил хъачлал малъал – жестокие когти зимы	гъум 114 – 115
26	Асадула М. Ихдалил къо	1	Зирун роціне – полностью проясниться,гуж – время,мегъ – сады и пашни,сурмияб къер – коричневый цвет, найил тлала – улей,галамат – чудо, тлулбузул клалтлал – входы в ульи.	гъум 116- 117
27	Д.К.Ушинский Наял кванда хадур	1	Канчлгурччинаб – яркозеленный, кллорал – пучик,букдул – почки, тлалаялъуса – из ульи,цудунго – рано,хъарахъ – куст,бецсурмияб – коричневый,манарша - фиалка	гъум 119-120
28	Эбелалъул глалду	1	Мина –дом,къватибехун – наружу,батл- батиял – разные,ихтияр,изну – право,разрешение, бухъизе - копать,лъалъазе – поливать, бакъанида – под вечер, сакъат – повреждение,низам – порядок, мурапа – варенье, сурукъаб – безобразный, глалду – порядок, поведение, дисциплина.	гъум 122-123
29	Цадаса Хамзат Тлоцебесеб май	1	Гъоболлъи- гостеприимство,хлурмат – уважение,почёт,тлалу къарал – отвердевшие,гъин – сеть,гъатар – слои,ччуглхъаби – рыбаки.	гъум 131-132

30.Класстун къватиб ціали

31.Калам цебетлезаби - «Гъудулъи»

32	Халкъияб бицен Иран шагъи Галискандиги	1	Шагъ – царь, глакълу – ум, бахларчилъи- храбрость, лебалав – проворный,вазир – министр, виххичлго- не растеряв, хлинкъичлго -	гъум 135- 137
----	--	---	---	---------------

33. Изясненни дасстун.
34. Ціаоне шийлѳе классы кѳаби.

			<i>неиспугавшись, парчки -кувшин</i>	
33	Халкъяб бицен Ватаналъул хIакъалъуль	I	ХIатта – даже, жугъаби – раглаби, глабигIияб – природный, ччулеб – касающийся, залим – тиран, зулму – насилие,	Гьум I39-I40
34	ГI.ХI.Шахтаманов Риидал маIарул росуль	I	ХIалуцараб – напряжённый, нуцикIалтIа – у порога, бакъдебусс – подсолнух, рицил гъветI – ива, хъархъазуль – в кустах, парI – жвачка животных, сасараб – тихий, нартал – богатыри, ракълил – мирные.	Гьум I42-I43

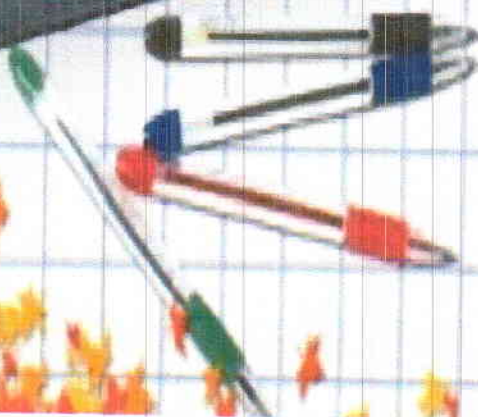
4 класс

авар маці

кінабнігу-34 саглам

1.	Такрар гяаби	2с
2.	Каламалъул бутлаби	23с
	1.Предметияб цлар	10с
	2.Прилагательное	2с
	3.ЦларубакI	3с
	4.Глагол	8с
6.	Предложение	8с
7.	Такрар гяаби	1с

анкьуда жаниб-1 саглам

Външна оценка на бажариите на тема "Цялдохъабазда"
цере лъурал аслиял тлалабал

Цялдохъабазда лъазе ккола:

Малъарал каламалъул бутлаби ва гъезул гламатал:
Тайпа цоял членал.

Цялдохъабухъа бажаризе ккола:

гъалатлал риччачлого, малъарал битунхъваялъул къагидабиги
цунун, 60-70 рагъи бугеб диктант хъвазе;
геминантал ва лабиалиял гъаркъал рихъизарулел хларпал гъорлъ
ругел раглабазул фонетикияб разбор гъабизе;
рагъул глущиялъул разбор гъабизе
(рагъулъ къибил, суффикс, аслу ва ахир бихъизабизе);
рагъул морфологияб разбор гъабизе
(предметияб царалъул жинс, цолъул ва глемерлъул форма, свери,
падеж;
прилагательнаялъул жинс, цолъул ва глемерлъул форма;
глаголалъул заман, цолъул ва глемерлъул форма бихъизабизе);
предложениялъул синтаксисияб разбор гъабизе
(предложениялъул тайпа члезабизе, членал рихъизаризе, суалаздалъун
бетлерал членаздаги бетлерал гурел членаздаги гъоркъоб бухъен
члезабизе).

Цяли ва калам цебетлезаби

Цялул дарсал гъарула тлоцебесеб классалдаса байбихъун
(хларпал малъулеб заман лъуглун хадуса), гъоркъоса
къотличлого, ункъабилеб класс лъуглизеглан.

Цялизе ругъун гъарулаго, мугъчлвай гъабула, тлоцебесеб классалда
«Азбука» малъулаго, лъималазе щвараб лъаялдаги бажариялдаги.
Цялул дарсазда цебечлараб масъалалъун ккола цялдохъаби биччлун,
битун, чвахун ва пасихго цялизе, тексталда тлад хлартлизе, гъелъул
гладатияб анализ гъабизе, суалазе жавабал къезе ругъун гъари. Гъеб
масъала тлубазабиялъул мурадалда программаялда къун буго цялул
материал.

Щибаб классалъул цялул программаялда гъорлъе уна:

1. Цялул тематика
2. Цялиялъул рахъалъ щезе кколеб лъайги лъугъине кколеб бажариги.

Калам цебетлезаби.

Текст ва гьелъул аслияб пикру загьир гьаби.Текстальул гьуцци.
Изложение,сочинение хъвазе киназго цадахъ,ялъуни жалго
ургъун,план гьуцлизе бажари.

Жидецаго планги гьуцлун,70-80 рагьудаса данде гьабураб изложение
хъвазе лъай. Сураталдасан сочинение хъвазе лъай.

Жиндир гьумруялъулъ ккараб лъугьа-бахъиналъул, сверухъ бугеб
тӀабигӀаталъухъ халкквеялъул,пайдаял ишазул вагь.ц.хӀакъалъулъ
сипат-сурат гьорлъе ккезабун,ялъуни жиндирго пикру загьир
гьабун,гьитӀиналго харбал херхине(бицунги хъванги) бажари.

Берцинго хъвай.

Берцинго хъваялъе ва хатӀ къачӀаялъе программаялда хасаб заман
бихъизабун гьечӀониги, цересел классаздаго гӀадин,гъанибги
берцин хъваялде ва хатӀ къачӀаялде кидагосеб кӀвар къела.

Битлун хъвазе захӀматал раглаби.

*БакъанигӀуж,бакӀа-бахари,
бакъдебусс,бекӀки,бецӀкъварилъи,Сулахъ гӀор, бадиса
бадибе,кӀалагъоркъе,махсароде,рекетӀа,
гъанжего – гъанже,гӀамалберцин,гӀоркӀкен,гӀурччинхер,
жура-гъуран,тӀадерахъи,мальухъе,дандерижи,захмалъи,
инжилъи,комбайн,экскурсия,шофӀер,кӀийида,ункъида,
лъаб-лъабккун.*

3.Тексталда ва цоцазда хурхараб кIалзул каламалда тIад хIалтIи.

1. ЦIалул тематика.

Программаялда цIалул курс гIуцIизе бихъизабураб тематикаялъ гъорлъе рачуна лъагIалил 4 заманалда хурхарал харбал, кучIдул, макъалаби, халкъияб кIалзул гъунаралъул асарал;

ВатIаналъул, халкъазул вацIлъиялъул ва гъудуллъиялъул, гIадамазул лъикIабги квешабги хъвада-чIвадиялъул, яхI-намусалъул хIакъалъулъ, гъединго эркенаб захIматалъул, лъималазул гIумруялъул ва сахаватал ишазул, ракълие ва эркенлъиялъе гIоло къркъолел бахIарзазул хIакъалъулъ бицунел харбал ва кучIдул.

Гьел рукIине ккола ричIчIизе бигъаял, пасихIал, лъималазул рухIияб гIумруялде гIагарал гIисинал асарал.

2-3.ЦIалиялъул рахъалъ щевезе кколеб лъайги лъугъине кколеб бажариги. Тексталда ва цоцада хурхараб кIалзул каламалда тIад хIалтIи.

II-IV классазда щибаб цIалул дарсазда къваригIун буго битIун, чвахун, бичIчIун ва пасихIго цIалиялъул бажари камил гъабизе. Гъединаб бажари лъугъуна батIи-батIиял асарал, гъезул бутIаби гъоркъоса къотIичIого, цIалиялдалъун.

I классалда лъималазда лъазе ккола гIедегIичIого, бичIчIун ва битIун гIисинал текстал рагIабиккун цIализе. Гьелдаго цадахъ дарсазда цIикIкIараб кIвар кьола гъаркъал ритIун рахъиялде. ЦIалул дарсазда лъимал ругъун гъарула цIалараб жоялъул хIасилада тIасан лъурал суалазе жавабал къезе, гIисинал текстазул хIасил бицине, цо яги цо чанго сураталдаса пайдаги босун. ЦIалдохъабаз тексталда тIад хIалтIи гъабула мугIалимасда цадахъ.

II классалда лъималаз гIисинал текстал рагIабиккун (захIматал рагIаби слогалккун) цIалула. ЦIалул хехлъи, **I** классалда дандеккун, цо минуталда жаниб **30-40** рагIуде бахине ккола. **2** классалъул цIалдохъабаз гIисинал харбал жидецаго цIализе байбихъула. Тексталда тIад гъабулеб хIалтIи дагъабги гъварид гъабула, ай мугIалимасул кумекалдалъун цIалдохъабаз цIалараб жоялъул аслияб пикру загъир гъабула, героязе къимат кьолел рагIаби ва предложениял рихъизарула. Лъималазул кIвар буссинабула каламалъул культура борхизабиялде, рагIул нахърател бечед гъабиялде.

3 классалда текстал рагIабиккун ритIун, ричIчIун, чвахун цIалула. ЦIалул дарсазда лъимал ругъун гъарула, жалго жидедаго чIун, тексталда тIад хIалтIизе, ай асаразул лъугъа- бахъинаул тартиб

члѣзабизе, текст магнаял бутлабазде
биххизе, героязул, тлабиглаталъул, лъугъа-бахъиназул сипат-сурат
бихъизабизе авторас хлалтлизарулел раглаби ва предложениял ратизе.
4 классалда киналго цлалдохъабаз хехго, ритлун ва ричлчлун, раглабиккун
текстал цлалула. Слогалккун цлалиялъул магна ккола цлалдохъаби
цлалулъ нахъехутли. Текстал цлали гурѣбги, лъималаз, жалго жидедаго
члун, текстазул хласил бицуна, глadataб план глущллула, цлалараб жоялъул
пикру жидерго раглабаздалъун загъир гъабула.

№	Малъулеб материал	СагIмал	Циуял рагIлаби	Рокъобе хIалтIи
Такрар гъаби - 2сагIмал				
1.	Предметияб цIаралъул Жинс Предметияб цIаралъул цолъ.пI.форма.	1	гIанкъра,хIукму,гамуш, цадалхIама, гъаплан, оцхIутI,къалантIар, канарко,гарцI,мадиро,	хI № 4, 5,гъ.4 Предлож.синтак разбор гъабизе. хI № 10, гъ.6
2.	Хасал ва гIаммал предметияб цIаралъул	1	ункъгIал,гъабигъан,пил, хъала, кун,квас, гъоко,	хI № 22,23.гъ.11
Каламалъул бутIаби - 23 сагIмал				
Предметияб цIар - 10 сагIмал				
1.	Предметияб цIар Предметиял цIаразул гIадатал падежал	1	хъиргъу,гъалайчи,ессарухъан, хвачи,хъумур,лъен, гъорчо,бекI, бал,хъвагIезаруна,бакъул чIорал,руз,	хI № 27-28, гъ.13 хI № 33, гъ.15
2.	Аслияб падеж – щиб(в,й,щал?)	1	беркIал,цолода,лъанца, лъен, пастIан,зузудула,	хI № 36, гъ.17
3.	Актив падеж – лъица? Сунца?	1	квачI,тIухъи,цIоко,цагъур, рукIун,бурутI,	хI № 43, гъ.20
4.	Хаслъул падеж – лъил? сундул?	1	кIветI,даци,квартIа,къегIер, гIедерал, роль,гурга,гIомо, чалу,горо,гамуш,къали,	хI № 47,гъ.22
5.	Къовул падеж - лъие? Сундуе?	1	тIорахъ,гъин,къенсер, гъеду,барти,квасквас, къарумаб,нису,къадако, чабчах,мачуял,хъаба,гIинтIи, хъархъал,	хI № 60,гъ 27
6.	БакIалъул падежал лъида(е,са,)сунда(е,са)?	1	варани, накку,цагъур,чан къана,хучана,тирияб,харун,тIа лъел, порцIен,	хI № 67, гъ.30
7.	Лъихъ(е,хъан,)? Сундухъ(хъе,хъан)?	1	цили,хъарахъ,бахIри,	хI № 73, гъ.32
8.	Лъиль(лъе, лъан)? Сундуль(лъе, лъан?)	1	жигар,гач,	хI № 76, гъ.33
9.	Лъикъа?сундукъа? (е,къан?) Киб?(е, сан?)	1	гъегъ,чIимих,гIад, хъирщун,чIар,гъор,хIор,хIерчч, хъош,сандукI,	хI № 77, гъ.34 хI № 82,гъ.36
10	Контролияб диктант	1		

Прилагателно - 2 сазлм

1.	Прилагателно Прилагателноязул формабигун хлалтаби гъари	1	беэнаб,бигъана,лъедераб, хъарахъ, перхана,реччизе,ццидалаб, хеккого, хлалухъен, шагъар, милъиршо, хлалпаро,эркенал, жагъалал, гъундул,гъакинухал, шагъранухал,ццлахилаб,мисал,	хл № 105,гъ.46 хл № 111, гъ.48
2.	Прилагателно падежазде свери Хлалтаби гъари	1	кантлогъилаб,лахчлегераб, херглурччинаб, бецхъахилаб, билбагараб,баццладаб, хлеккине,тладагъаб, электростанция, керчаб,гъарзаяб,ризаб,хласил, ратла,хъанда,тлепун,пасихлал, ццламхлалаб,	хл № 117,120, гъ.50-51 хл № 126, гъ.53

Царубакл - 3 сазлм

1.	Царубакл Тлоцебесеб гъумералъул ццарубаклал	1	хлалжатаб,маслиглат, къа къец,беццаб,пударухъаби,ца ндизе,парс, хъул,ццце,	хл № 131, гъ.56
2.	Клиабилеб гъумералъул ццарубаклал	1	кули,дахладада,инженерал, агрономал,космонавтал, мухлканго,къасд, глиялъажо,члахл-къул,	хл № 138, гъ.60
3.	Лъабабилеб гъумералъул ццарубаклал. Ццарубаклазул битлунхъвай.	1	жанавар,щурункъверкъ, кваркъи, мукъулукъ,чигъа,даимаб,	хл № 149,150 гъ.66

Глагол - 8 сазлм

1.	Глагол	1	ясикло,раглад,мигълъана, гелдана,бергъенлъи,ццоко, варани,гъод,хъон,къункъра, язихъаб,гари,хилъало,ццал, булбул,гудур,ццурдул,сурмияб	хл № 168,169,гъ.74-75
2.	Глаголияб ццар	1	гъобо,беккли,щеней,семи, секъана,къолона,	хл № 176, гъ.78
3-4	Сочинение	2		
5	Глаголиял ццараздасан	1	бечлай,речана,парча,	хл № 186, гъ.81

	араб,бачлунѐб ва гѐхъалаб заманалъул гѐдатал глаголал лъугъунѐб куц. Араб заман ва гѐхъалаб заман		гѐккѐзе,пинкъахараб, тѐрщел	хI № 195, гъ.84
6.	Журарал глаголал. Гъанже заман Бачлунѐб заман	1	Чури,щар,хIор,гIаркъел, хъахIмахх,накIкигъветI,	хI № 200, гъ.87 хI № 205, гъ.89
7.	Жинсиял ва жинсиял гурел глаголал Глагол такрар гъаби ХIалтIаби гъари	1	бегъана,гозо,некъ, цIоросароль,къегI, ГIанси,хайир,цIунцIра, чIороло, ЩвантIих,зинкIкIана,	XI № 217, гъ.94 хI № 226, гъ.98-99
8	Контролияб диктант	1		

Предложение -8сагIат

1.	Предложение. Хабариял,суалиял,ва ахIул.	1	щанкIлал,тIокъо,щватаби, гъоцIир,	хI № 232, гъ.101
2- 3.	Предложениялъул бетIерал членал	2	рокъукъаб,чанахъан, магъилъе.	хI № 237, гъ.104
4.	Предложениялда жанир магIнаялъул рахъаль рухъарал рагIаби	1	цIваби,улка,лълъар,чури, гудур,мохмох,ссанда,	хI № 243, гъ.107
5.	Тайпа цоял членал	1	кIурана,хъухъана,чIабар, миккигъветI,накIкигъветI, гургурал, яшав,цакъу,гвангва,	хI № 249, гъ.110
6.	Тайпа цоял членал цолъизарулеб куц	1	цIиркъ,пахъул, резил,щагIил,	хI № 251, гъ.111
7.	Тайпа цоял членалгун лъалхъул ишараби	1	ролъ,талган,пурчIина,чIалаби, чIарадизе, гъадигъветI, махигъветI, хилъало, багIаргъоло,	хI № 256, гъ.113
8.	Тайпа цоял членазда цадахъ я,ялъуни,амма союзал	1	хилиплъи,нохъо,микки,бугIа, ох,угъаризе,хъухъаризе,	хI № 264, гъ.116
Такрар гъаби - 1 сагIат				

Ціали
ва калам цебетізабди

4 класс

анквйда жаниб - 1 сағат,

кинабниги - 34 сағат

Асарал ціализе
ва гьезда тїад
хїалтїизе

26 сағат

Класстун
кьватїисеб
ціали

5 сағат

Калам
цебетізабдиялчул
хїалтїабазе

3 сағат

№	Малъулел асарал	СагIмал	Циял рагIаби	Р/хIалтIи
1	Расул ХIамзатов МагIарулал	1	къел, гIицкъу, гIурда,	гъум. 3 кечI рекIехъе лъазаб.
2	Муса МухIамадов СандукI	1	сандукI, болъо, пудари, жигар, харатI, бурдаби, аманат, сунтI, сургу, мицир, кIаркъен, машгъуллъи,	гъум. 4-8
3	Нилъер гIадатал ТIабигIаталдехун магIарулазул бербалагъи	1	хурхарал, рохти, тIадхъел, къулгIаби, лабаллъи, гъудгъуд, гъотIоркIо,	гъум 13-15
4	МухIамадкамил Гъиматов Гъуруц	1	ирга, янгъизго, лажбар, таваккалго, шагъаби, гIунцизе, хIокI, гъицтIунаку, къадеквен, подъезд, хал-шал,	гъум. 20-25
5. Калам цебетIезабиялъул хIалтIи. «Гъари рекъараб, бикъи сурараб». ЦIалараб асаралдаса жидерго пикруги загъир гъабун, сочинение хъвазе. 6. Класстун къватIисеб цIали				
7	МухIамад Сулиманов ЦIодорав вас	1	тIавап, къин, хIапара, рагъдател, гIентIеро, бетIербахъи, иргъахъ,	гъум. 26-30
8	Габдулмажид Хачалов ЦIороберал	1	къисмат, годекIан, сурдалъел, кIукъмахх, гъеду, мерго, тIагъди, къаву, гIинц,	гъум. 34-38
9	МухIамад Сулиманов Яс хвасар гъайи	1	щаклъи, хазабе, чIартиясикIо, кIойокIи, хIатIихинкI, щакърахунаго, гъенкъезайизе, зимн, рахълъел,	гъум. 43-46
10	Хадижат ГIисаева Гъари рекъараб, бикъи сурараб	1	маржанал, гелгеди хантIан, гъансил рикIи, иц, квенчIел,	гъум 46-49
11	ЦIадаса ХIамзат Адаб	1	тIабигIат, хIурмат, къацандуге, къоно,	гъум. 63-64

12. Калам цебетезабиялъул хІалтІи.

« Гьудул нусгоги дагъав, тушман цоги гІемерав»- сочинение

13. Класстун къватІисеб цІали

14	Цезазул маргъа Къарумги Сахаватги	1	сапар, тІибитІана, барахщун, чІунтараб, хулжал, хъваши, хъап, гъапуллъун, хъуризавуна, рехъед, махІрумлъана, гъурщана,	гъум. 66-70
15	П. Дудочкин Щай дунялалда гъадигІан лъикІ бугеб?	1	гъаларал, чарчураб, гозо, твархезе, бихъунгутІизе, куркъбал, бигъаро, гъотІоркІо, рикъуборохъ,	гъум. 80-82
16	Габдулмажид Хачалов Пака гІодараб куц	1	къадар, лъугІараб, пакъир, хІакъ, азбар, пардав, гъункъана, чІинчІу, гъоло-гъоло гІанаб, къечІ, мухІканго, гІебу, гъодимухъ, мащу, къилба. цІабуцІахъдана, понцІораб, хІалкІолъи, капурго,	гъум. 88-90

17. Класстун къватІисеб цІали

18	МухІамад Гунашев Дида гъикъанани, дица абила	1	хазина, роцен, адаб, рахъи,	Гъум. 102
19	МухІамад Рамазанов Гайнал макъу	1	гвангва, цурдул, къер-къерал, тІину, кагъру, васвасдизе, гъира, хурдул, гІажайбаб, кІалгІа, ххурал, таргъа, гІурччинал, жавгъаралъул, милъиршо, мукІучІи, ханбакІ,	гъум. 106-109
20	Халкъияб маргъа Бищунго ккутакаб жо	1	хъуцтІун, тириго, къапилалде, чарухъал, гІажал, квачІ,	гъум. 113-115
21	МухІамад Шамхалов АхІмадил гъалатІ	1	куртІби, изну, гъакІкІан, чІама-къамизе, гІащтІи, гъуд-гІучІ, чІваркъизарун, буртІинкилищ, бега- битІун,	гъум. 125-128
22	МухІамад Мажидов Меседил кІукъмахх	1	Къилимегер, накІкІул парча, цІахІилаб, тІупан, къунцІун, кІукъмахх, хъул, лъар, жигар, санагІат, роцІараб, тІепун,	гъум. 129-132

23	<i>Тажудин Таймасханов</i> Ватан	1	кваџи, кутакаб, цолъараб, кьалба л, буран, гларз, пахруго, кьадру, члахлахатI, чармил,	гьум. 132-133
24	<i>Мухламад Шамхалов</i> Халит нечадго гьимана	1	зутана, гиризе, мутлигIлџи, гьалгь ан, руџџана, инкар, рухIдалџи,	гьум. 134-137
25	<i>Нариман Галиев</i> Эбелги тинчIги	1	чIорто, больо, зазихараб, гIужрук џ, хIунси, хIатта, сунтIулеб, хъир-хъидизе, гIисинккун,	гьум. 137-139

26. Класстун кьватIусеб џали

27	<i>Халкъияб маргъа</i> БитIарабищ	1	бетлербахъи, кIалгIа, азбар, тIех, тагъи, илхъичи, тIом, чухъа, щвантIих, магъи,	гьум. 145-149
28	<i>Расул ХIамзатов</i> Подой кьулун, кьочула	1	руччаби, маккал, кваркъаби, рукIкIби, кунаџа, рессана, тIанса, гIадра, бакканщинаб, хIулаби, лъалкIал,	гьум. 155-156
29	<i>МутIалиб Митаров</i> Гьудулџи	1	чIванкьотIун, чаран, нигIмат, гIакъил, кьиматаб, гьоџо,	гьум. 186-188
30	Пионер Лѐня	1	КIудияб ВатIанияб рагъ, гаргадулаго, хъачагъал, гьугъай, џадул хIуби, тIамах-кIачар, тIадагъаб, тIепун, таманча, патрон, ишан, китель, тыл, разведчик, паровоз, носилка, погонал, штаб,	гьум. 193-196
31	«џиркъал» гьурулев	1	памятник, гIолохъанчи, тIоритIула, слѐт, лебалав, гIел баџадав, загьирлъана, џиркъ, взвод, бергъенлъи, граната, рота, жигар, тIадкъай, мисал, лахIзат, хандакъал, багъадурзаби, чаран, такрарлъана, къасд, ругъун, загIип, рихха-хочи	гьум. 196-200

32. Калам цебетIезабиялъул хIалтIи.

**Совет Союзалъул бахIарчи Къади Абакаровасул ракъџоял нуж
рукIин лъалищ нужеда?**

«Нижер чIухIи» - сочинение

33. Класстун кьватIусеб џали

34	<i>Расул ХIамзатов</i> Дагъистан	1	гIаммаб, михъал, багъадур, хIетI, угъулеб, барти,	гьум. 231
----	-------------------------------------	---	--	--------------

Цалиялзул рахъалъ цалдохъабазул лъугъине кколеб бажари...

Лъагъалил I бащалъи

Логикияб ударениеги лъун, кколелъуб лъалхъиги
гъабун, рагъун, битлун, бичлун, чвахун, рагъабиккун текст цалиялзул
хехлъи минуталда жаниб **60-70** рагъуде бахине ккола.

Лъагъалил II бащалъи.

Минуталда жаниб **70-80** рагъи кколеб хехлъиялда художествия тестал
ритлун, дурун ва пасихго, рагъун цализе.

Тексталда тIад хIалтIи. Цоцада хурхараб калам.

Техъалдасан цалараб жоялзул магна жидецаго босизе
(аслияб пикру жидерго рагъабаздалъун загъир гъабизе);
тексталул бутIабазул магналялаб бухъен чIезабизе;
хабаралул план гIуцIизе.

жидецаго гIуцIараб планалда рекъон, асаразул хIасил къокъгоги
гIатIидгоги бицине;

цо чIванкъотIараб суалалда тIасан хабар гIуцIизе, тексталул
материал батизе. Хабар бицунаго, магналялул тартиб ва дуруслъи
цIунизе.

Хабаралул героязул каламалул хаслъабазухъ халккъезе, гъезул ишал ва
цогидаздехун ругел гъоркъорлъаби дандеккъезе.

Героязул гIамал-хасияталъе ва рагъабазе къимат къезе, герояздехун ва
гъез гIахъаллъи

гъабулел лъугъа-

бахъиназдехун

авторасул ялъуни

жидер бугеб

бербалагъи загъир

гъабизе. Асаразда

жанир кколел

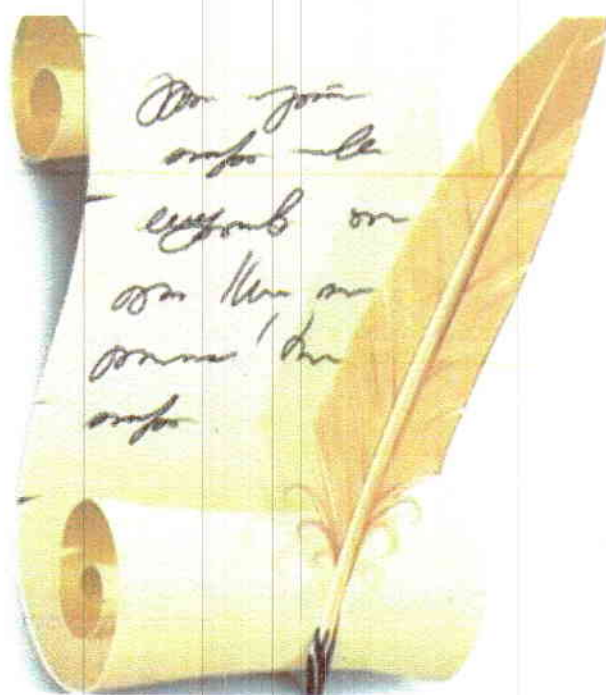
лъугъа-бахъиназул,

героязул, сверухъ бугеб

тIабигIаталул сипат-

сурат цебечIезабулел

рагъаби ратизе

(дандекквеял,эпитетал,метафорал,фразеологиял свераби).

Харбазул,кучлдузул,маргьабазул,кицабазул, абиязул, бицанклабазул
хлакълъулъ **1-3** классазда щвараб лъай шула гъабизе.

Художествиял текстал глелмиял текстаздаса ратла рахъизе ругъун
гъаризе.

ЛъагIалида жаниб **10-12** кечI рекIехъе лъазабизе.

Класстун къватIисеб цIали

ЦIалул дарсазда цадахъго гIатIидго бачине ккола класстун къватIисеб
хIалтIиги. Гъелъул аслияб мурад буго литератураялъулгун
цIалдохъабазул лъай-хъвай гъаби, лъималазул тIехъалде интерес
бижизаби,жалго жидедаго чIун, тIехъ цIализе ва гъеб тIаса бищизе
лъимал ругъун гъари.

Программаялда рекъон цIалдохъабаз лъай-хъвай гъабула
батIи- батIиял жанразул темабазул лъималазе хъварал тIахъазулгун.
МугIалимасул ихтияр буго лъазаризе мустахIикъл асарал,тIахъал,
авторал тIаса рищизе ва, гъезулгун лъай-хъвай гъабулаго, сагIтазул
цо чIванкъотIараб къадар бихъизабизе. Амма гъаниб хIисабалде
босизе ккола нилъер улкаялъул жакъасеб маданияталда жаниб
щивав хъвадарухъанасул бугеб кIвар.

Класстун къватIисеб дарсида хасаб бакI ккола гIагараб
тIабигIаталъул хIакълъулъ адабияталъ ва магIарулазул мацIалъул
хаслъиялъул,бечелъиялъул,гъезул гIумруялъул, рукIа-рахъиналъул ва
гIадатазул бицунел,гъединго халкъияб кIалзул гъунаралъул асараз.
Программаялде гъорлъе уна:

1.ЦIализе кколеб материал

2.ЦIалул тематика

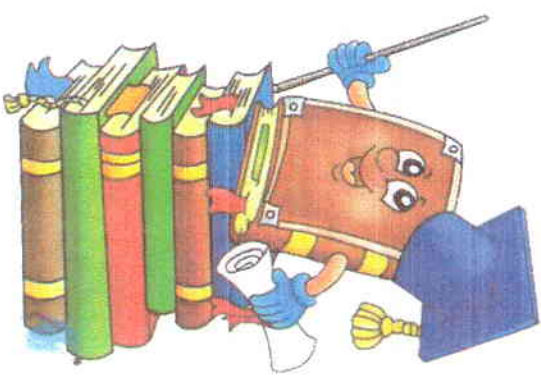
3.Техъалъулгун гъабулеб хIалтIи

Класстун къватIисеб цIалиялъ лъималазе кумек гъабула жура-гъуран
гаргадиялъул бажари цебетIезабизе, ай гъединал дарсазда цIалдохъан
ругъунлъула диалогалъулъги гара-чIвариялъулъги гIахъаллъизе,
гъалмагъзабазухъ гIенеккизе, жиндирго пикру загъир гъабизе ва
гъелъулъ ритIухълъи бихъизабизе.

Двар маці (34) сағам

Билалев

№	Тема	сағам
1.	Байбурға қалсазда мағараб жо тақпар абаби.	4
2.	Синтаксис ва пунктуация.	9
3.	Фонетика ва графика. Орфография.	4
4.	Лексика.	3
5.	Разги аьуғыи ва орфография.	3
6.	Предметияб ұлар.	2
7.	Глагол.	2
9.	Қалам үебетізаби.	7

Цебежкун гъеб классалда малъарал битунхъваяльул аслиял къагъидабазда тласанги 2-3 орфограмма (битун хъвазе кколел рагъул битлаби, хларпал) къезе ккела. Церсел классазда малъаралаги дандекъан, кинабнициги къадаралдаса.

Класс	Орфограммabi (битун хъвазе кколел раглаби)	Лъалхъул ишараби
5 класс	10	2-3
6 класс	14	3-4
7 класс	18	4-5
8 класс	20	10
9 класс	20	15

Хасилалъул диктанталъул тексталде гъорлъе рачине бегъларо, 2-3 дарсиданициги тлад хлартун, глураб къадаралда шуларалъизаричел цималъарал орфограммал.

Тоцебесеб четверть лъулъезеган, диктанттазул кюдолъи бужина цебесеб классалъул роцада.

Цо хасаб тема лъималазда лъан бугицали хал гъабизе тлобитулнеб диктанталда ружина гъеб темаалда малъулел аслиял орфограммал яги лъалхъул ишараби, гъединго цебежкун цалдохъабазе цвараб лъаяльул кюдолъи борцунеб материалги.

Башадаб лъагалил ва лъагалил ахиралда тюритлула малъанцинал темабазда тласан хасилалъул диктантал. Гъез борцуна цалдохъабазе цвараб лъай.

Диктанталъул хал гъабулелъул, ритмизарула, амма къиматалъе риккунаро битунхъваяльул ва лъалхъул ишараби лъеялъул риччарал гъадинал гъаламтал:

1. Школада малъуларел битунхъваяльул къагъидаби цунучюлъциялъ ккарал.
2. Жеги малъичел къагъидабазда тласан ккарал.
3. Битунхъваяльул хасал къагъидаби гъечел раслабаль ккарал

Программаның баян

Школада үлкенге кылар бугеб махаламлыун ккола гун бачунеб гелалые шулыыб ва гваридаб лый квей, гвезуль гвоб лый практикыда хилитизаби бажари ва ругунылы лыгынаби, дуняладехун материалитиыб бербагыи бижизаби. Авар лихтературиыб мацалыул кыучи ккола болмац, айма лихтературиыб мац бечелыизе кылар бегеб тлоло магарулазул рухияб бечелыи жанибе бачуна.

Ахираб заманда гисинал шилатазул мацал черетлеяде цликкылараб кылар кылеб буго. Гвел шилатазул рукла-сахын чебетлеядаго цадахь, гвезуль мацалги бечелыула, черетлола ва хадубккунги гвел черетлезаруизе руго.

Школада авар мац малгыялда черечарал махалаби.

Авар мац школыда лызабиялда черечарал махалабийлыун ккола:

җорхизаби.

Школада авар мац малгыялыул мурад буго; цалдохьабазе фонетикалыул, лексикалыул, расги лыгыналыул ва куциялыул, грамматикалыул, стилистикалыул хлакьалыул лый швей, жамгыяб глумруялда жаныб гвелуль кыларалыул хлакьалыул баянал квей, битунхьаялыул ва лыалхыул шараби лыялыул шш камиллызаби, лышмалазул расгул нахьратмел бечелызаби.

5-11 классыда авар мацалыул гунци

Сахьдал мацалыул программаялда рехьон, 5-11 классыда цалдохьабазда малгыизе ккола фонетика, графика, лексика, расги лыгыин, грамматика (морфология. синтаксис). җьдинго цалдохьабазда лызе ккола стилистикалыул ва мацалыул хлакьалыул ыаммал гелмицал баянал. Цалдохьаби ругунылыизе ккола битун хьвазе, битун ыалыизе, калам гунциизе ва лыалхыул шараби лыезе.

Авар мацалыул махериал гвадин бикун буго:

5,6,7 классыда малыула фонетика, лексика, расги лыгыин, морфология ва битунхьвай. Синтаксис лызабула 8-9 классыда. Айма синтаксисалыул ва лыалхыул шарабазул

Хіакъалъулъ бищун гьадатал (авалъял) баянал 5 классалдаго къола, морфологийб курс синтаксисалъул къучьалда лъзабизе, калам цебетъезабилъул ва пунктуащиялъул хьалтиabi гъаризе рес бжкъине. Гьел черехун рехсарал рахъазул хал гъабун, программаялда материал личнейно-ступенчатый принципалда режвон къун буго. Гьединаб принципги къочое босун, «Лексика», «Рагъи лъугьин», «Предметияб цар» гьадал темаби 5 ва 6 классалда, «Глагол» 5, 6 ва 7 классалда къун руго. «Битъараб ва хъвалсараб калам» абураб тема 5 ва 9 классалда малъулъ буго. Хутларал темаби цадахго малъизе рихъизарун руго. Такрарлъулел темаби хадусел классалда малъул гъаридго ва гьалтидго, гьединго программаялда дандчвала байбихъул классалда лъшмалаз лъай-хъвай гъабурал темабиги. Гьединал темаби гьалтидго малъизе жкола.

Программаялда тлолабго материал къун буго, лъшмалазул гьелазул хаслъабиги хіасабалде росун.

Программаялда къурал темабазе саятмал рихъун руго мисалъиб къагьидаялъ, учительасул ихтияр буго мустахикъаблъун бихъараб бакъалда саятмазул хиса-баси гъабизе, ай, чо темалядаса тласа рахъун, хіажтаблъун бихъулъб цогьдаб тема малъиялъе цикъкінаризе.

Цалдохъабазул калам цебетъезаби ва гьел пасихіго цьалгизе рутъун гъари.

Школадла авар маці малъиялъ цьалдохъабазул логикияб пикру ва калам цебетъезабула. Калам цебетъезабилъе цоцада хурхараб лъабго нух буго.

Тлоцесеб нух буго авар маціалъул дарсазда лъшмалазул рагъул нахърател бечед гъаби.

Авар маціалъул дарсазда лъшмалазул рагъул нахърател бечед гъабиле, кьалтлабаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул хьалтиабазул текстаздалъун, кьалзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун. Цалдохъабазулгун словариаб хьалти гъабулелъул, гьел жалго жидедаго члун, риччлурел рагъаби ратизе, гьезул магна учителасда гъикъизе ругьун гъари, словараздаса битлун пайда босизе лъай-бищунго кьар бугел хьалтиабилъун жкола.

Къиабилеб нух буго авар литературияб маціалъул рагъаби лъугьинарулелъул, гьел дандралялъул, предложениял гьлццаялъул, битлун цьалццаялъул ва гь.ц. нормаби лъай. Гьел рахъалъ программаялда жиб-жиб темалялъул къиабилеб пункталда гъоркъ чьанкъотлун бихъизабун буго щцбаб классалда лъшмалазе щвезе жколаб лъайги, гьезухъа лъугьине жколаб бажариги.

Авар маціалтыул дарсазда цоги предметазулгун бухъен.

Школада ціалдохъабаз аслияб куцалда лъазабула литературияб маці. Гъединлъидал шулшыб бухъен букіине ккола адабияталъул курсалъулгун. Гъениб ківар къезе ккола художествиял асаразде. Гъель рес къола маціалтыул цо-цо хаслыи чебечезабизе, раслаби хіалтцізариялда. Грамматкиял формабазда, батіи-батіиял синтаксисиял гүцціабазда, тексталъул бутлабазул ва предложениязул бухъеналъул къагїидабазда, калам хіалтцізабиялъул батіи-батіиял рахъазда хурхарал суалал баян гъарузе.

Кіудияб ківар буго гүрус маціалтыулгун бухъен кквелялуги. Гъельги рес къола кіябго маціалтыул грамматкиял гламма ва хасал рахъал чезарузе, ай, цого классада гъеб кіябго маці лъазабулелъул, гъезул данде кколелги кколарелги рахъазул хіусаб гъабун, дарс къей чара гъечлеб методикияб къагїидалъун ккола. Гъебго абизе бегьула школада лъазабулеб къватіисеб началхъалъул маціалтыул хіакъалъульги.

5 классалтыул ціалдохъабазул лъагладехун ва бажариялдехун ругел аслиял тлагал.

5 классалтыул ціалдохъабазда лъазе ккола:

расул битараб ва хъвалсараб, глемер ва цо магіна букіин, омонимал, синонимал, антонимал;
фонетикияб, морфологияб ва расул гүцціялтыул разбор гъабизе;

батіи-батіиял тайпабазул гладатал предложениял гүццізе;

гладатал предложенияздасан союзаздалъунги союзал гъечлогоги журадал предложениял гүццізе;
учебниказда къурал схемабазда режъон, предложениял гүццізе;

аслъялъуль хиси кколел предметиял ціаразул глемерлъул форма битлун лъугъинабизе.

Ціалдохъабазухъа бажаризе ккола:

Орфографиялтыул рахъалтыан:

гладмазул ва географиялтыул ціаразул; къватіазул, байданазул ва началхъыял байрамазул ціаразул бетлералда кіудияб кіудияб хіарп хъвазе;

тлахъазул, газетазул, журналлазул, суратазул, кинофильмабазул, литературиял асаразул ціаразул бетлералда кіудияб хіарп хъвазе ва кавычкаби лъезе;

журадал раслаби битлун хъвазе;

кули, нус, муч, хіуби ва **хіор** глалда раслаби битлун падежазде сверзарузе;

Тунгтуациналтуул рахтвалтан;

Хитбаазуулъ лъалхтул шараби лъезе,
журарал предложенивлзуулъ зэптатаял лъезе;
тайна цоял членазуулъ ва битлараб каламгун предложенивлзуулъ лъалхтул шараби лъезе;

Орфоэпийалтуул рахтвалтан;

Геминатал ва лабиалил гварквал битлун рахтцезе; баклалтул диалектаде дандежкун литературив мацлалтуулъ ругел битли-битливл гварквал битлун рахтцезе;

Калам глүциналтуул рахтвалтан;

текстальул тема ва аслицъл пикру члезабизе;
хабаривъ текстальул глэдатаб план глүцилзе;
дурсого ва кьокъго хабаривъл текстал ричине ва хъвазе;
бухъзабураб темялда тласан сочинение хъвазе;

жинцаго гвабураб хлалтлүл хлакваллүл хабар хъвазе ва буцине;
информацил тайпийаллүл кагъат хъвазе;
жиндирго пикру баянго, дурсого буцине, берцинго хъвазе, хлажат гвечлөб такарарлци бичангүтлүзе, жиндирго каламаллүл лексикил синонимал хлалтлүзарлзе;

5-9 классазда авар мацлалтлө кыматал лъезе члезарурал нормаби.

1. Килгзүл жавабазе кымат кьолөб куц

Рокъоб кьураб парграф гьикъи ккола цлалдохъабазул лъай борцунеб цо къагилда.

Цлалдохъанасул жавабалтлө кьшмат кьолөллүл, хлсабалде босилзе ккола;

а) жаваб битлараб ва тлүбараб буцилн;

б) малъараб материал лъаллүл даража;

в) жавабияб калам битлун глүцилзе бажарил;

Цлалдохъанас глатлүдго кьолөб жаваб буцилне ккола магнлаллүл рахталъ хадуб-цебе рекъонжкараб, цлехолөб тема рагъулөб. Гъельл бухъзабизе ккола мухлканго определение кьезе ва гъөб кьучлаллүл гваруллел члванкъотларал мисалал рачине бажарулөб куц.

Масала, гъесда тїадаб буго учителасул тїадкъаялда рекъон, кинал рукїанци грамматикиял гїаламатал ратше, предложенияда (текстлада) ругел грамматикиял формабазе баян къезе, теориялдаса, малъарал Гьел шартїалги хїсабаде росун, кїалзул жавабазе къшмат лъезе ккола гьал нормабазда рекъон:

«5» къшмат льола, мухїканго, гїураб гьварилъиялда малъараб материал цїалдохъанас бицунеб ва мацїалъул гьелдаса пайдаги босун, тїехьалда ругел

гурелги, жинцаго ургьарал мисалаздальун жавабияб пикру къучїаблъун гьабизе кїванани, ва гъеб битїараб

литератураиб мацїалъ хадуб-цебе рекъезабун, бицине бажарани.

«4» къшмат льола шуйшї къшматалъе мустахїкъаб, амма магїналялълъ ягу хадуб-цебе рекъон бачїналялълъ цо-кїго гьалатї ягу бицадълъ цо-кїго сакъат ккараб жавабалъе.

«3» къшмат льола цїехолеб материал аслияб куцалъ цїалдохъанасда бицїун ва лъан букїин бихъизабулел, амма, определение кьолого ягу битїунхъваялълъ къагїида бицунаго, гїунгутїаби риччараб, тїубараб мухїканлълъ гъечел, жиндирго мисаладги рачун, гїураб гьварилъиялда пикру къучїаблълъун гьабизе кївечел, бицалълъги ва хадуб-цебе рекъонккялълълъги гьалатїал тїатараб жавабалъе. «3» къшматалъ бихъизабула хадуб бачїунеб материал бицїуизе гїураб даражялълъ лъай цїалдохъанасул букїин.

«2» къшмат льола, малъараб материалалълъул цїикїкїунисеб бутїа цїалдохъанасда лъалеб батїицїони, определение кьолелълъул, битїунхъваялълъул къагїида бицунелълъул, гъезул магїна хисулел гьалатїал риччани, бакї-бакїладе кїанцїун, бигъа-бетизабун бицунеб бугони.

«1» къшмат льола, цїалдохъанасул жавабаддасан тїолабго малъараб материалалдасан гъесда бицїчїараб ва лъараб жо гъечїолълъ бихълълъ бугони.

Цїалдохъанасе «5», «4», «3», къшмат лъезе бегьула, лъай борцине цеве вахъинавураб мехалъ гурегги, тїолабго дарсил заманалъ гъес битїун къурал жавабазхълъги швараб теориялълъул лъаялдаса пайда босизе бажарулел букїин баянлїидалги.

Диктантазе къшмат льолел куц

Диктантталъе босизе лъикїаб буго цого магїналялълъ хабарияб текст. Гьеб букїине ккола цїалдохъабазда бигъаго хїасул бицїулел, бацїцїадаб литературияб мацїалда хъвараб асар ягу гьелълъул санагїатаб цо бутїа. Диктантталълъул букїине кколел кїодолълъ рагїабазул къадар) къун буго таблицаялда.

Цо пулланаб темялда тїасан тїобитїулел контролїяб диктантталъе босизе ккола гъеб темялда малъарал битїунхъваялълъул ва лъалхълъул шараби лъеялълъул къагїидабазда хурхараб 2-3 мисал гьорлъ бугеб текст.

4. Авторас жиндѣего божухъе лъурал лъалхъул шараби цѣнциолъциял ккарал
5. Рагѣ бикъун цѣяб мухъиде босциялълъ ккарал. Риккілчѣого, ритѣзарун тола
битлунхъвай лъалел рагабазул ккарал гъалатлал: **сасулъ (салулъ), рокъоса (рокъоса), бацѣцѣа (бацѣцѣа).**

Диктантaze къимат лъолелълъул, гъединго хѣсабаде босѣого глоаро гъалатлазул
кѣдолъи-гъитлѣнълъи.

Битлунхъваяде рагѣд рехуэбуларел гъитлѣнал гъалатлал хѣсабаде росула ва кѣго
гъитлѣнаб гъалатл къиматлѣе цо гъалатлалълъул баклалда риккілѣна.
Гъитлѣналълъун риккілѣна гъадинал гъалатлал:

1. Битлунхъваялълъул къагѣдабазе мулѣислѣлларел рагѣбазул ккарал;
2. Журарал хасал цѣаразулълъ, гъединго цогидал миллатазул хасал цѣарал хъвалелълъул ккарал;

3. **гладин, гладаб, глоло** абурал рагаби реклун хъвай, **ракѣгъезе, берѣвазе, хѣлтѣзабизе** глада глаголал кѣго
рагѣдалълъун хъвай;

4. Цо лъалхъул шаралялълъул баклалда цогиб лъей;

5. **геминатал** рихъизарулел хѣрпал хъвалелълъул ккарал: **ссан, сси, цѣвана, ссудана, реххана, цѣцалъ** ва гъ.ц;
6. **хадур-цере** лъезе кколел лъалхъул шарабазул цояб гъоркъоб биччай яги гъелълъул тарѣиб цѣнциолълъи.
Хѣсилалълъул (контроляб) диктанталада **5-ялдаса** цѣккілѣн хъваулълъ мекъи ккараб бакл битѣзабун батани, цо
къадаралълъ къимат глодобе бачуна, айма гъелъие глоло цѣлдохъанасе къадараб къимат («2») лъезе бегълларо. Гъединго

«5» къимат лъоларо лъабго ва цѣккілѣнги битѣзабураб бакл бугони, гъел рахъалаги (шарпалаги) хѣсабаде росун.
Диктанталае къиматала лъола гъал нормабзада рекъон:

«5» къимат лъола гъалатл гъечѣб хѣлтлѣе. Гъеб къимат лъолел диктанталада буклѣне бегълла битлунхъваялълъул
биччараб **1** сакъат (гъитлѣнаб гъалатл) яги лъалхъул шараби лъеялълъул ккараб глунгумлѣ.

«4» къимат лъола битлунхъваялълъул **2** ва лъалхъул шараби лъеялълъул **2** гъалатл бугеб, яги битлунхъваялълъул
1, лъалхъул шарабазулълъ **3**, яги битлунхъваялълъул цонци гъалатлѣи гъечѣб, лъалхъул шарабазулълъ **4** гъалатл биччараб
диктанталае. Гъебго къимат лъезе бегълла битлунхъваялълъул цого тайпаялълъул **3** гъалатл ккун батаници.

«3» къимат лъола битлунхъваялълъул **4** ва лъалхъул шараби лъеялълъул **4** гъалатл батараб диктанталае, яги
битлунхъваялълъул **3** ва лъалхъул шараби лъеялълъул **5**, яги битлунхъваялълъул цонци гъалатл гъечѣб, лъалхъул
шараби лъеялълъул **7** гъалатл биччараб хѣлтлѣе.

5 абилеб классада «3» кьимат лъезе бегьула битунхъваяльуль 5 ва лъалхъул ишараби лъеяльуль 4 гьалатл бугеб диктанталъе. Гьединго «3» кьимат лъезе биччала битунхъваяльуль 6 ва лъалхъул ишараби лъеяльуль 3 гьалатл бугони.

«2» кьимат лъола битунхъваяльуль 6 ва лъалхъул ишараби лъеяльуль 8, яги битунхъваяльуль 5 ва лъалхъул ишараби лъеяльуль 9, яги битунхъваяльуль 8 ва лъалхъул ишараби лъеяльуль 6 гьалатл биччараб диктанталъе.

«1» кьимат лъола кийцлаб кьиматалъе рухъцаруралдаса цикикун гьалатла ругеб диктанталъе. Диктанталъе кьимат лъезе гьалатлал рикккунеб чанго батциб къагидда бихъцабун буго. Амма цибаб кьиматалъе гьалатлазул глурхъи чезабун буго. «4» кьиматалъе гьединаб глурхъильун жкола битунхъваяльуль 2 гьалатл. «3» кьиматалъе 4 битунхъваяльуль гьалатл, (5 классалъе битунхъваяльуль 5 гьалатл), «2» кьиматалъе 7 битунхъваяльуль гьалатл. Гьеб чезабураб глорхъодаса гьалатлазул къадар тладе ани, рехсарал кьиматал лъезе бегьуларо.

Диктанталада тладеги грамматикаяльул, битунхъваяльул, лексикаяльул тладжаяя къураб хлассилаяльул (контролциб) хлалтуе куго кьимат лъола: цояб-диктанталъе, кцибилеб-тладжаяя тлураялъе.

Баян.

Диктанталъе рикккуне грамматикия тладжаяя тлуралаго ккарал битунхъваяльул ва лъалхъул ишараби лъеяльул гьалатлагу.

Грамматикиял тладжаял тлуразриалъе кьиматал лъолеб куц:

«5» кьимат лъола, гьалатл гьечлого, киналго тладжаял тлуран ратани.

«4» кьимат лъола, киналго тладжаязул ункъильа лъабила бутла битун гьабун батани.

«3» кьимат лъола, башадалниги тладжаял битун гьарун ратани.

«2» кьимат лъола, башадалдаса дагь гурони битун тлуразарурал тладжаял ратичлони.

«1» кьимат лъола, цалдохъанас цониги тладжай тлубан батичлони.

Контролиаб словариаб диктанталъе кьимат лъола гьадиная къагидаялъ:

«5» кьимат лъола гьалатл гьечлеб диктанталъе.

«4» кьимат 1-2 гьалатл биччан батараб диктанталъе.

«3» кьимат лъола 3-4 гьалатл батараб диктанталъе.

«2» кыямат льола 5-ялдаса 7 ялде шезезеган гьалатла кюн ратани.
«1» кыямат льола 7-ялдаса цукккун гьалатл батани.

Сочинениязе ва изложениязе кыямат льолег куц.

5-9 классазда сочинениязе изложениязе торитлула цалдохьабазул хьвавулаб калам цебетлезабиялзул программаялда рекьон. Сочинениязул ва изложениязул мисалыб кюдолы кьун буго таблицаялда. Льымалазул хилатлабазул кюдолы-гьитиллы батл-батлыб буклине бегула. Гьединлыдал чезабураб мисалыб кьадаралдаса цалдохьанасул сочинене цогун бацардал жеги тладеги кюдыб яги гьитилнаб батани, учительасул ихтияр буго цо кьадарал кыямат тладе яги гьоркье бачине. Амма кюдолыялзухь балгьун 5 кыямат льоларо.

а) кьураб темаялда ва себе льураб масъалаялда рекъараб лексикаги тласа бичун, литературнуь мацалада магнаыб хилатл хъвазе бажарулеб бугицали хал гьабы;

б) грамматикьял нормабыги битун хъвалялзул кьагидабиги цунузе льалыцали балагы.

Гьединлыдал кинаб буклиаги сочинениязе ва изложениязе хадуб-цебе кюго кыямат льола: цебесеб кыямат-хилалалзухь ва калам гуццьялзухь, хадусеб – битун хъвалялзухь.

Кыябго кыяматаль борцун цалдохьанасда авар мацл льялялзул даржа. Гьединлыдал гьел рикккунна грамматикалые лураллыун.

Хас гьабун литературнуь лъай борцине мурадалда хъвараб хилатл бугони, цебесеб кыямат рикккунна адабияталые ккараблун.

Сочинениязе ва изложениязе кыямат кьолелзул, учительас хисабалде росузе ккола гьал рахьал:
«5» кыямат льола:

1. Кьураб темаялдаса кьуричлеб хилалалзул хилатл бугони.
2. Магналылзул гьалатл гьечони
3. Планалда рекъараб гьеб гьечониги, хадуб-цебе рекьон бацараб магна бугли
4. Хилатл буглине ккола бечедаб лексикалылзул, раги херхиналзул рахьалы мухканаб, предложениязул гуццьялзул ва гьел дандралялзул рахьалыан батл-батлыл ресаздаса пайда босараб
5. Текстлылзул мацалазул буглунна дуруслы ва гураб насихлы. Буглине бегула магналылзул 1 сакьатги, калам гуццьялзул 1-2 гукутлыги.

Битӱнхъвай.

Букӱне бегъула **1** битӱнхъваялзул, яги **1** лъалхъул ишараби лъеялзул, яги **1** грамматикьяб гъалатӀ.

«4» къимат лъола:

1. Къураб темаялдаса дагъа-макъаб гурони къури гъечӀеб маӱналялзул хӀалтӀлӱхъ.
 2. Аслияб къагӱдалял хӀасил битӀарабги букӱн маӱналялзул цо-цо сакъат кӱн бугони.
 3. Хъвараб жо хадуб-цебе рекъон бачӱналялзул дагъа-макъал гӱнгутӀаби ругеб хӀалтӀлӱхъ
 4. Калам гӱццӱязе расгӱл бечельцӱлдаса ва грамматикьял къагӱдабаздаса гӱураб къадаралда пайда босараб хӀалтӀлӱхъ
 5. Бицунеб жоялда рекъараб мухӱканаб литературияб мацӀ бугони
- Гъениб кӱн букӱне бегъула маӱналялзул **2** сакъат, калам гӱццӱязлзул **3-4** гӱнгутӀи.

Битӱнхъвай.

Букӱне бегъула битӱнхъваялзул **2**, лъалхъул ишараби лъеялзул **2** гъалатӀ, яги битӱнхъваялзул **1** ва лъалхъул ишарабазул **3**, яги битӱнхъваялзул гъалатӀго гъечӀеб, лъалхъул ишараби лъеялзул **4** гъалатӀ, гъединго **2** грамматикьяб гъалатӀги.

«3» къимат лъола:

1. Къураб темаялдаса хӀасил лъикӱго къуризе биччан бугони
2. Аслияб къагӱдалял хӀасил бугони, маӱналялзул гӱнгутӀаби риччан ругони
3. Хадуб-цебе рекъон бачӱналялзул цо-цо сакъатал ругони
4. Мукъсанабго лексикалялзул, цого тайпаялзул предложенцӱздасан данде гъабураб хӀалтӀлӱхъ
5. МацӀалзул рахъалъан дурслви, мухӱканлъи цӱнцӱзе кӱеичӀеб хӀалтӀлӱхъ. Хъвалеб жоялзул маӱналялзул **4** сакъат ва калам гӱццӱязлзул **5** гӱнгутӀи кӱн бугони.

Битӱнхъвай

Букӱне бегъула битӱнхъваялзул **4**, лъалхъул ишараби лъеялзул **4** гъалатӀ, яги битӱнхъваялзул **3** ва лъалхъул ишараби лъеялзул **5** гъалатӀ, яги битӱнхъваялзул гъалатӀги гъечӀого, лъалхъул ишараби лъеялзул **7** гъалатӀ.

(5 классад): битӱнхъваялзул **5** ва лъалхъул ишараби лъеялзул **4** гъалатӀ, гъединго грамматикьяб **4** гъалатӀ букӱне бегъула.

«2» къимат лъола:

Къураб темаялде данде кколареб хӀасилалзул хӀалтӀцӱлӱхъ.

Маӱналялзул элементал гӱнгутӀаби ричараб хӀалтӀлӱхъ.

3. Хъвараб жоялзул киналго бутӀабазда гъоркъоб хадуб-цебе рекъон бачӱналялзул тартиб гъечӀеб, текст данде кколареб бугони.

Цікаўго мукъсанаб лясікаяльул, кьокьвал, цого тайпаяльул, цоцаздехун, загілаб гурони бухьен гьечел
предложенияздасан гьуцілараб, мекьы хіалтцызарурал глемерал раглаб ругеб хіалтлухъ.
Текстальул магінаялда рекьараб маці гьечелб. Магінаяльулъ 6 ва калам гьуціцяльулъ 7 гьунгьулці ккараб хіалтлұлъ

Битлунхъвай.

Биччан букцине бегьула битлунхъваяльул 7 гьалатл ва льалхъул ишарабл лъеяльул 7 гьалатл, яги битлунхъваяльул 6 ва
льалхъул ишарабл лъеяльул 8, яги битлунхъваяльул 5, льалхъул ишарабл лъеяльул 9 гьалатл биччан бугони.
«1» **къимат льола:**

Ціалдохъанас хъвараб хіалтлұлъ магінаяльулъ 6-ялдаса ціцкілараб ва калам гьуціцяльулъ 7-ялдаса ціцкілун гьалатл
биччан бугони.

Битлунхъвай.

7-ялдаса ціцкілун битлунхъваяльул, 7-ялдаса ціцкілун льалхъул ишарабазул ва 7 грамматикцяб гьалатл биччан
батани.

Ругьунлъцяльул хіалтлабазе къимат льолеб куц:

Контроля хіалтлабазе дандеккун, ругьунлъцяльул диктантaze ва цогидалги батлц-батлцяз хъвавул хіалтлабазе
къимат льола дагьаб кьваризабун.

Ругьунлъцяльул хіалтлабазе къимат кьолелул, хісабабде босула:

- 1) живго жиндаго члун ціалдохъанасухъа бажарараб жо;
- 2) малъараб материал биччлун бугеб куц;
- 3) хіалтлұл клодолъ-гьитлунлъи.

Кезе бегьула гьалатлазде чебеккунго льымалазул кьвар буссинабун бугони, «5», «4», къиматал льола цонцги гьалатл
гьечелб, ккарабги жинцаго битлцзабураб хіалтлцязлъе. Гъезда гьоркьосанги цовб къимат тласа бищц бараб буго хіалтлұл
баціцлалъиялда, хатлалъул берцилнлъиялда.

Диктанталадаса клудцяб ругьунлъцяльул хіалтлце «4» къимат лъезе бегьула, 1-2 гьалатл кьунги буклун, гьелги
жинцаго ритлцзарун раттаници. Классабда букла, рокьоб букла ціалдохъанас
хъвараб ругьунлъцяльул хіалтлухъ хал гьабула, гьелъце къимат лъей-лъунгьулці живго учителасул иш буго: кьвар
бугелъе льела, гьечелб, бер цъезабун, тезеги бегьула.

Кезе бегьулел гьалатлазде чебеккунго льымалазул кьвар буссинабичого, тлубанго жалго жидедаго члун, ціалдохъабаз
хъварал хіалтлабазе къимат льола гьел тайпаяльул контроля хіалтлабазе чьезарурал нормабазда рекъон.

Маслалагьулаб къимат льолеб куц

Четверть, бащадаб лъагел, цѝлгул сон лъугѝлѝб мехалъ, лъола хѝсилалъул къшмат. Гъелъ гѝлмамб къагѝдавалъ борцуна авар мацѝ цѝлгулаго, цѝлдохъанасе цъвараб тѝлоабго лъай, ай теоривалъул баянал лъавалъул даража, лъугъараб бажари, каламалъул цебетей, битлунхъвазе ва лъалхъул шараби лъезе ругъунлъараб куц.

Хѝсилалъул къшмат лъолелъул, хѝсабаде росула череккун цѝлдохъанасе лъурал къшматазги, амма аслияб къагѝдавалъ кѝвар къола ахиралдехун гъесие цъвараб лъавлде ва лъугъараб бажариалде.

Гъединлъидал, чохио черехун ккарал къшматазде балагъун, хѝсил гъабизе, гъоркъохъеб къшмат лъезе бегъуларо.

Хѝсилалъулаб къшмат лъолелъул, цѝкѝкѝараб кѝвар къезе ккола битлунхъвалъул, лъалхъул шараби лъевалъул ва калам гѝуцѝвалъул рахъалъ лъугъараб бажари борцине тѝоритларал хѝлтѝабазухъ цъварал къшматазде. Гъединлъидал четверталда (бащадаб лъагѝалцѝда) хъварал цѝкѝкѝунисел диктантазе, сочинениязе, изложениязе къадарал «2», «1» къшматал ккун ратаници, кѝлзлу жавабазе цъварал сахал къшматазде балагъун, гъоркъохъеб хѝсабада хѝсилалъулаб «3» къшмат лъезе бегъуларо.

Гъалго нормабазда рекъон къшмат лъола **10-11** классазда авар мацѝалда хъварал хѝлтѝабазул битлунхъвалъезги. Гъел классазда хъваеул хѝлтѝвалъе лъолел кѝябго къшматалъул цебетсеб рикѝкѝуна адабияталъе, хадусеб битлунхъвалъе ккарабилъун.

12

Дарсиг тема	Дарсидда гъабунёб хIагтIул система	Словариыб хIагтIи	р/хI
1 МацIагIул хIакъарIулIуль къокъаб баян. РагIул гIуци. Дабиалиял гъаркъал. Геминатазул битIунхъвай.	ХI. 1. Кицаби ва абиял ракIагIде швезари. Къибил ахир, суффикс батIизе ругIун гъари. ХI. 15 бицун тIубазе, хI. 17 хъвазе. Таблица	Бикараб Рехъед, цIубараб, ххвел, биххизе	\$1,2,3 хI. 14, 18гъ. 3. ЦIагIизе. мацI. хIакъ.
2 Предметийб цар. Падатал ва бакIалIул падежал.	ХI. 20,21 бицине, хI. 27 хъвазе. Таблица.	Чахъвен, лъел тIанкI, ритIухъльи.	\$5,6,7,8 хI. 28
3 Прилагательное. ЦIарубIакI.	ХI. 31 хъвазе, хI. 32 бицун тIубазе, хI. 33 хъв.	НатI	\$ 9,10. Прилаг. ва цIаруб. предл. урIъ.
4 Глагол. Глаголийб цар. ГлаголалIул заманаби. Падаталги жураралги глаголаг. ГлаголалIул заманаби.	ХI. 35,38,42 бицун тIубазе, хI. 36 хъв.	ЦIаразе	\$11-14 хI.37
4 Контролийб диктант.	Пачалихъиял стандартазда рекъон.		
5 РагIабазул дандрай.	ХI. 44, 45 бицун тIубазе, хI. 46 хъв.	Бурбути, гъин	\$ 15, хI. 49
6 Предложение. Хабарийб, суалийб, тIагIабийб предложение.	ХI. 59 биц. Схема. Гъум. 22, хI№ 71	Къатра, тарих	\$16-17 хI. 59,68
7 ПредложениялIул членал. Подлежащее. Сказуемое.	ХI. 90 хъвазе, хI. 97 бицун тIубазе.		\$19-20 хI. 100
8 БитIараб дополнение. Определение.	ХI. 118 биц. тIубазе, хI. 120, 121 хъвазе.		\$ 21-22 хI. 119,128
9 Хъвалсараб дополнение. ХIаг.	ХI. 133, 134 хъвазе, хI. 142 бицун тIубазе.	налог	\$ 23 -24 хI. 138,144
10 ТIиритIарал ва тIиритIичIел предложениеял.	ХI. 151, 152 хъвазе, хI. 156 бицун тIубазе.	Бис	\$ 25 хI. 153
11 Тайпа цоял членал предложениеялIулIуль.	ХI. 157, 159 бицун тIубазе, хI. 158 хъвазе.	Сурмиял	\$ 26
12 СоюзалIун тайпа цоял предложениеял.	ХI. 166, 167 хъв., хI. 165, 176 бицун тIубазе.		\$26 4 предл. урIъ.
13 Обращение.	ХI. 177, 178, 181 бицун тIубазе, хI. 179 хъвазе.	Юкка, хина, гъвала.	\$ 27 хI. 170
14 Контролийб диктант.			Т. гъ.

15	Падаталги жураалги предложениял	ХI. 197 Бицун түбазе, хI. 198, 199 хьвазе	Чухтун, нуру, богло.	\$28 хI. 201
16	Союзалгун жураал предложениял.	ХI. 204, 205, 207 Бицун түбазе, хI. 206 хьвазе.	Рохтаби	\$28 хI. 209
17	Битлараб калам. Диалог	хI. 221 хьвазе. Диалог гүцүизе ругьун гьари. хI. 226 хьвазе	Хьутан Рахан, гири-гара, богорукь	\$29-30 хI 222,227
18	Фонетика ва графика. Рагьарал ва рагьукьал гьаркьал. Зирарал ва гьугьал гьаркьал.	ХI. 230, 231, 239 биц. тI., хI. 240 хьвазе.	Огьохьат, гьурьул	\$31-33 хI 242,253
19	Сочинение.			
20	Алфавит. Е, Ё, Ю, Я хларгал.	хI. 259 хьвазе хI. 268 хьвазе	Тартиб, кутан	\$ 34-35 хI.
21	Ъ ва Ъ. Слог ва рагли бикьун боси. Ударение. Фонетикияб разбор.	хI. 280 хьвазе. хI. 294 хьвазе	Адъютант, люкс, жюри, якьуб Гьорчо, гүнкьби	265,270 \$ 36, 37 хI. 285
22	Лексика. Лексикаялгьул хлакьалгьулъ бичици. Рагьул битлараб ва хьвалсараб магна.	хI. 303,313 хьвазе	Лазат, глинрехана Соглав, гьин, ригь	\$ 39-42 хI. 299,320
23	Диктант			
24	Омонимал. Антонимал. Синонимал.	хI. 318 хьвазе, хI. 329 хьвазе. хI. 324 хьвазе	Кун, чан, нул, ратла, гүж, наку, ригь	\$42- 44 хI. 320, 323,336.
25	Фразеология. Рихизе бегьларел раглабазул дандраал.	ХI. 337 Бицун түбазе, учит. жинцато росун, фразеологизмабигун предл. хьвазе.	Кьабихлаб, бахьараб, плетараб, тах, релел... рохсон, кьарну	\$ 45
26	Рагли лгьугьин. Ахир ва аслу. Рагьул кьибил. Рагьул кьибилалгьулъ гьаркьазул хиси Суффикс.	ХI. 343,350 Бицун түбазе, хI. 347, 356 хьвазе.	Чаразе, ворчулхьан Зинкиклана, хлетI, тIимугь, чимих	\$ 47-50
27	Хасал ва гIаммал царал. Предметияб царалгьул форма.	хI. 413, 415 хьвазе. хI. 457 хьвазе.	Лебалав, сургу, багдаур, эркентьги, гьоло	\$55- 58 хI 427

5/1/1

28	Предм. царалгьул марна ва гьелгьул грамм-ял глагматал. Предм. царалг			Фабрика, гьеду, чанахьан Хьиргьу, лачен, гьорцлен, хьвек, чан	
29	Глагол. Переходный ва непереходный глагол. Жинсиял ва жинсиял гурел глаголал. Глаголияб цар	ХI. 489 хьвазе хI. 492, 500 хьвазе		Куризе, тладкьай, гебегизе, цлавуцлизе КичI, реч	\$59- 62 хI.482, 491.
30- 31	Изложение.				
32	Глаголалгьул заманаби.	ХI. 514,		Чарадизе, гьодорал	\$63
33	Араб, бачIунеб ва глахьалгаб заман.	хI.519,			\$66 хI.528.
34	Контролияб диктант.				

Двар адабият

5 класс

(34)с

Асарал малъизе – 26 сазлат

Класстун кьватИусеб цIам - 4 сазлат

Камал цебетIезабизе -4 сазлат

Авар ддабиятыул программаманы баян

Художествыяб адабиятыль кӀудияб кумек гъабула кинабго рахъ камылае инсан куцые, гӀагараб халкылылу рухыяб бечельылылу кычылада гӀомылазе тарбия кыезе.

Гьединлыыдал школада малызе тӀаса рыхун руго цӀалдохъабазе муствахыкылы, магӀналылу ва мацӀалылу рахъалы швалде шварал авар литературалылу ва чо-чо вацӀылылылу шыллатазу чо-чо асарал. Гьезда тӀад хӀалтыладо, лышмаыладо лъае кола художествыял асаразу аныцыз гъабызе, гъезе бытыараб кымыт кыезе ва адабияб теорыялылу кӀвар бугел баянаыда пайда босызе, гъелдаго цадахъ гъезе рагъызе кола художествыяб каламалылу пасыхылы ва гъварылы.

РагӀула устарлылылу асарал малы ккола адабияб курсылылу аслыяб рахълылу.

Малылылу мурадлылу ккола рагӀула устарлылыла лышмал хадур гъезару, камылаа художествыял асараыда гъолье раккызе ругъун гъару, пасыхыаб сыпатыяб каламалылу тӀату лъаыде гъел рачун, гъелылу кычылада асаразулы быхъызабызе бокъараб аслыяб пыкру рагъыыде ва бычыцӀыдырацӀун.

Адабияб курсылада жаныб хасаб бакӀ ккола ВатӀан хыралылылу, шыллатаыда гъоркыоб гъудулылы кквельылу, дунялылыго захӀматхалкылылу мурадал цӀунылылу асар цӀалдохъабылы куцялы.

Адабиятылылу дарсаз лышмал тӀамула шыллатазу адаб-хӀурмат гъабызе, шыллатаыда гъоркыоб гъудулылы вацӀылы бышун кымытат бечельы хӀисабаыда кыабул гъабызе. Гьеб мурадалые гӀоло цӀалдохъабаз лъай-хъвай гъабула цогыдал шыллатазу литературалыла аавар мацӀалде руссынарурал лыкыла асаразулыгу.

Лъаыгун тарбия кыельылу мастьалабыгу, цӀалдохъабазул гӀелалылаб хӀалбыхыгу хӀисабаыде босун, авар мацӀалада литературалылу курс гӀуцӀун буго кӀыго бутӀаыладасан:

ТӀоцбесеб - 5-9 кыассаыда литературылы цӀалы, кӀыабилеб – Дагъыстаналылу литературалылу курс.

5-9 кыассае цӀалул матерыал кыун буго тарыхыябун-тематикыяб ва жанразул тартыбгы цӀунун. Гьеныб хӀисабаыде хадубкыун литературылы цӀалы.

5-9 классазда малъизе программада рихъизарун руго лъайгун тарбия къеялъе лъикIал ресал ругел, ричIизе бивъаял, художествияб рахъалъ швалде шварал халкъияб кIалзул гьунаралъул, авар адабияталъул ва вацIивиялъул шиллатазул хъвадарухъабазул тIасаа рущарал асарал.

Гьеб программиялъул аслияб тIалаб:
литературада аслияб рокъу базаби;
чвахун ва пасихIго цIалцIиялъул бажари камилъизаби;

малъулел асаразул гъварилъуде раккузе ва аслияб пикруялда (идеядао хадур гъезе кIевезелъун, анализалъе авалияб роадад лъимал ругьун гъари, тIахъал цIалцIизе гъира-шакъь бижизаби).

5-9 классазе тIаса рущарал асараз рес къола цIалдохъабазул гIумруялъул хIалбихъи бечед гъабизе, сипатияб каламалъул лаязат босузе лъималазда малъизе, гъезулъ рухIияб сахаватлъи куцазе, гIумруялда дандIивалел элемент лъугъа-бахъиназе битIараб къимат къезе ругьун гъаризе.

Щибаб классалъул курс гIуцIун буго тарихиябун тематикияб тартибги цIунун. Гьель рес къола лъималазул лъай гIамилъизабизе, литературиял асаразда кколел лъугъа-бахъинал чIванкъотIараб тарихияб заманалда хурхарал ружIин цIалдохъабазда бичIизаби, ва гъезда бихъизабизе гьел асаразда жаниб батIи-батIияб тарихияб заманалъул гIадамазул гIумруги гIамал-хасиятги ва ружIа-рахъинги гвангъун цебечIезабун бужIин; гъелдаго цадахъ лъималазе разгула жакъасеб къоялдаги гьел малъулел асаразул бугеб кIвар: гванжесеб гIумруялъе битIараб къимат къун бажаруларо, аралда данде квецоIого.

10-11 классазда малъула Дагъистаналъул литература.

10-11 классазда малъизе хIисабалде росун руго Дагъистаналъул вацIивиялъул шиллатазул машгул разгул устарзабазул тIаса рущарал асарал.

ТIасиял классазда авар ва Дагъистаналъул литература малъивиялъул аслияб масъалалъун ккола художествиял асарал гъваридго ричIулел, гъезул идеялда (аслияб пикруялда), сипатияб каламалъул хаслъабазда хадур гъолел, гъезуе битIараб къимат къун бажарулев, жиндир халкъиялъул рухIияб бечелъи босарав чилъун шивав цIалдохъан вахъинави. Авар адабияталдаги инсанцIиталъего гIамал образал ратмизе ва ратIа рахъизе лъимал ругьун гъарула. Учителиас цIалдохъабазда малъула халкъиялъ чIезарурал рухIиял гIурхъабазда режъан героязул хъвада-чIвади, гIамал-хасият борцине. Гьебго хIалти гIурус адабияталъул дарсаздаги гъабулелъул, кIябго адабияталда рухIиял тIалабал тIуррараб куц данде ккун, гIамал рахъал ратани, лъимал хIасилалде рачине захIмалъуларо.

Школада малъизе тIаса рущун руго хъвадарухъанасул художествияб рахъалъ камилал, тарбия къеялъе мустаникъал асарал. ЦIалдохъабазда тIадаб буго классаданиги рокъобниги гъел асарал тIуранго цIалцIизе. ЦIалулаго лъугъараб рухIияб асаралъул къучIалда гъабула анализалъулаб хIалтиги. Асарал малъулаго, хъвадарухъанасул гIумруялъул

ва теоретическия нухалъул хлакълъль бяналги квезе ккола.

Гьелъ квербакълъла художествял асарал гьваридго риччицаризе гурегич, Ватланалъе ритлухъав, халкъалъул рухлъяб байрахъ борхатго квезе кьеркъарав рагълу устарасул хлалуцараб глумру, жигараб хларакатчилъи баян гьабизегу. Гьелъул хлассилалда цлалдохъабазда себе чезе ккола тлолабго жиндир пазьму-гьунарги рекел бухъиги хиряб Ватланалъе, гларараб халкъалъе ва хъллухъалъе кьурав глакъллава авторасул гвангъараб сипат.

Аваразул ва Дагъьистаналъул цогидалги шиллатазул адабияталъул глалмаб цебетлеялъул бицинеги программаялда заман бихъизабун буго.

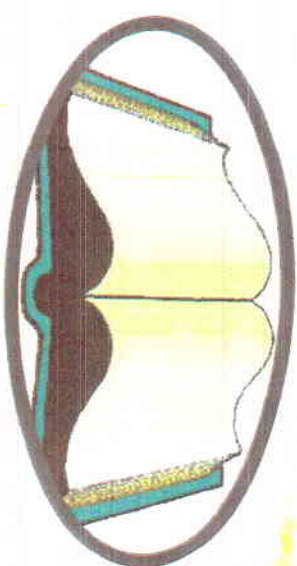
Анализ гьабулелъул, тлалдчелъ гьабула малъизе рихъизарурал асаразда ва пайда босула череккун малъараздаса. **1946-1990** соназда Дагъьистаналъул халкъазул адабият малъулаго, тлалдчелъ гьабизе ккола программаялда кьурал тласарицарал асаразда.

10-11 классазда Дагъьистаналъул цогидал шиллатазул литератураялдаса бицунго лъиклал рагълу устарзабазул цо-цо асарал гьваридго малъцалъ рес кьола Дагъьистаналъул халкъалъул гьунки, рухлъяб цолъц, глархалаб къисмат, батли-батлъяб кьералъул цогонъб культура буклин бихъизабизе, шиллатазда гьоркъоб гьунинлъи-вацлъи бицун тладеаланаб хазиналъул лъугъин баян гьаби. Дагъьистаналъул хъвадарухъабазул себеб ва гванжесеб къисматалъул реельлъен, гьезул адабият цогонъб чвахиялда свери баянго бихъизабизе бигьалъула дандеккун хал гьабураб мехалъ. Программаялда мухъиканго чезарун руго щибаб классалда лъималазда лъазе кколел литературияб теориялдаса баянал.

Теориялдаса авалцал баянал квезе байбихъула **5** классалда, хадубккун гьезул сияхл циклкинабизе, малъарал гьварид гьаризе хлсабалде росун руго. Асаралъул анализ гьабулелъул, теориялъул баяназдаса глатлидго пайда босизе ккола. **10-11** классазда мугъчлвай гьабула глурус адабияталъул дарсазад малъараб материял адабияб теориялъул баяназда. Рагла ракъанде шун, адабияб лъай кьезлъул масъала тлубан бажаруларо, глатлидаб къагълидалъ класстун къватлисеб цлал глущицлого. Гьединлъидал чара гьечлого тлубазе ккола класстун къватлисеб цлалцалъул программа. Гьезда тласан гара-члвару гьабизе хасал дарсалаги рихъизарун руго. Мугъалимасда тладаб буго цлалдохъабазе цлалцезе квезе цохло рихъизарурал гурелги, ахираб заманалъ басмаялде рахъарал, критиказ реццарал цлал асаралаги.

Щибаб классалъул программаялда кьун буго клалзул ва хъвавул калам цебетлезабизелъун тлоритцезе кколел хлалтлабазул къадар.

Гьел хлалтлаби шулаго рухъарал руго адабиял асарал малъцалда. Гьединлъидал лъималаги ругъунлъула сипатияб каламалде, поэтазул хъвадарухъабазул пасихлаб

маціаладе, раслабѹ дандразе, хабар гѹцѹзе, магінаялда рекъараб форма батѹзе, жидерго пѹкру къокъго ва бянго загъцр гъабѹзе. Гъелдальѹн асаразѹл аналѹз гъабѹзегѹ, гъезѹе къѹмат къезегѹ цѹлдохъабазѹл къѹмат борхѹла. Программаялда чѹезабѹн бѹго, адабияталъѹл курс малъѹлаго, лъшмалазе цъезе кколѹб лъаялъѹл ва лъѹгъѹне

Лъазе ккола малъѹлел асаразѹл хѹсѹл бѹцѹне, щѹбаб классалъѹл программаялда къѹрал лѹштературѹѹ теорѹялъѹл баяназдаса глатѹдго пайда босѹзе, программаялъ тѹдаллъѹн гъарурал текстал реклѹхѹе цѹлѹзе. Рѹгъѹнлъѹялъѹл гѹн бажарѹялъѹл тѹлабал кѹйѹде рѹкъѹн рѹго:

- 1) Асаралъѹл аналѹз гъабѹ ва гъелъѹе къѹмат къѹн бажарѹ.
- 2) Калѹм гѹцѹн бажарѹ.

Программаялда бѹхъѹзабѹн бѹго щѹбаб хѹдожѹствѹѹ асар малъѹзе бѹкъѹн къѹраб цѹлѹл заман. Цѹлдохъабазѹл къадаралде, лъаялде ва гъезѹлгѹн классалда хѹлтѹ гъабѹзе рѹгел шартѹазде балагъѹн, ягѹ жетодѹкѹяб рахъалъ чара гъечѹлблъѹн бѹхъѹлѹб бѹгонѹ, учѹтеласѹл цѹтѹцр бѹго, чо-чо темаялъѹе къѹрал саглѹазѹл къадар, жѹндаго лъѹкѹлаблъѹн бѹхъараб къаглѹдаялъ хѹсѹзабѹзе.

Адабияталъѹл дарсазда цадахъго глатѹдго бачѹне ккола класстѹн къватѹсѹеб хѹлтѹгѹ: адабѹѹб кружок, цѹларал тѹхъазда тѹсан бахѹсал-конференцѹя тѹорѹтѹ, лѹштературѹял хѹял, пасѹхѹго кѹчѹдѹл, харбал цѹлѹялъѹл къѹеѹал, концертѹзде, киноялде, театралде цадахъ ин ва бѹхъаралда тѹсан гарра-чѹварѹ гѹцѹѹ, поэтѹзѹл, хъвадарухъабазѹл бакѹазде сапарал гъарѹ, лѹштературѹял музѹязде цъей, халкъѹяб кѹлзѹл гъѹнарѹзѹл асарал ракарѹ гѹдал тѹдѹцрал.

5 классалда адабѹял темабазда тѹорѹтѹлел кѹлзѹлал ва хъваѹлал хѹлтѹлабазѹл аслѹял тайнаби.

Бѹцѹѹзе бѹгъаяб гѹлѹмѹѹб маціалада хъваралгѹ хѹдожѹствѹялгѹ текстал расѹн, дѹрун цѹлазе рѹгъѹн гъарѹ. реклѹхѹе лъазарурал хѹдожѹствѹял асарал пасѹхѹго цѹлѹ, кѹдѹялдаса чо бутѹялъѹл глатѹдгогѹ (тексталаде гѹларѹн) къокъгогѹ хѹсѹл бѹцѹн (абѹнгѹ хъвангѹ), гъелда гъоркъобѹе сѹрат-сѹпаталъѹл бѹцѹнел бакѹагѹ кѹезарѹ. Цѹлдохъабазѹл жидерго захѹматалъѹл, гъез жамгалѹталъѹе гъабѹлѹб пайдаѹб хѹлтѹл бѹцарал сочѹненѹял хъваѹ.

Багъадѹраздѹхѹн, гъезѹл ккарал лъѹгъѹа-бахъѹназдѹхѹн жѹндѹлѹ бѹжараб пѹкругѹ загъцр гъабѹн, телѹеѹоралдасаннѹгѹ киноялданнѹгѹ рѹхъарал фильмабазѹл, цѹлараб хѹдожѹствѹѹѹ асаралъѹл хѹкъвалъѹлѹ бѹцѹн бажарѹ.

Авар маңгалыбулгун бұхьен

Кыураб темаыла да хабар гыцуци.

Гладаттаб план.

Сипаттыяб ва глэдаттыяб геллжияб калам.

Гвезул батлалы.

Предметазе гьабураб сипат-сурат цунун, хабарияб текстла да тласан изложение хьвай.

Рагул битараб ва хьвалсараб магна хал гьабы.

Синонимал, антонимал, гаргар, тема, текстлалы аслияб магна баян гьабы.

Лъазарула ва бажарула рахьалыан

5 классалылу цалдохьабазда цере лъодел асшыл тлалабала

Цалдохьабазда лъазе ккола:

- лъазарура асаразул ва гвезул авторазул цларал;
- лъазарура асаразул багьадурлаги ва гвел гьоркьор глэхьаллылел лъугьа-бахьиназул рахасги;
- адабияб теориялдаса баянал;
- художествияб асаралылу багьадур, багьадурасул монолог, диалог;
- дандеквей, олицетворение, эпитет.
- адабиял маргьабаздаса халкыиял маргьабазул батлалы
- программаыла да рекелхье лъазаруизе рихьизарура текстал

Цалдохьабазда бажаруизе ккола:

- лъазарура асарада гьорлыа хасал лъугьа-бахьинал ратла рахьизе;
- лъазарелел асарада жанр кколел лъугьа-бахьинада гьоркьоб заманияб ва гилла-мурадияб бұхьен члезабы;
- малъулеб асарада жанр дандеквейл, эпитетал, олицетворениял ратизе ва текстла да гьоркьоб гвезул бугеб кларалы баян кьезе;
- мугалымасул тлэдкьяла да режон лъазабулел асаралылу багьадурасул глалам - хасият быцине.
- минутла да жанр **90-100** раги кколел хелхьяла да лъазарура текстал рагул, ритмун ва чвахун цлализе;
- рекелхье лъазарура асарал пасихго цлализе;
- гьитинаб хабарияб асар, яги цо бутла изложение хисабала да быцине ва хьвазе;
- захлматалылу темаыла да сочинение хьвазе (жиндирго хлалтылу хлалбихьялылу кьучала да);

-асараглыул багьадурасул хасымт рагьизе (бицунги хьванги)
-гьитинаб хабариаб асаралгул яги кудимлыул цо кесекалыул план гьуцизе;
- асаралгул багьадурездехун ва лыгуьа-бахьиназдехун лыгуьараб бербагыгьиси загьир гьабун, жинцаго цаларал
художествия асаразе кьимат кьезе (бицун).

Жидецого цализе кколел асарал:

«Гьабигьанасул лышмал»- маргьа

«Рахьухьцирш» - маргьа

Бечелъи кьварицо-махщел бакьшла»- маргьа

«Дир санал тикъваялда хьван руго»- маргьа

«Авар халкъалгул кьцуби, абиял, бицанкьлаби»- З.Гьалиханов

«Аздагьо чьвараб гьужрукъ» - А.Акавов

«Кусачиясулги бесдалазулги хьакьалгул маргьа»- Г.Хачалов

«Риш тьадбан буго дир тьалъшылда. Ватаналгул мах!»- Ф.Гьалиева

«Ихх»-Хасел». «Оцол гьумру». «Радиоалгул хьакьалгул» - М.Гьабдухьалимов

«Тьогьол магдан» - З.Хьажиев

«Леки». «Алазан». «Херал магларула» - Р.Хьамзатов

«Кантш» - Г.Расулов

«Гьитинав найхьан» - А.Мухьаммаев

«Льадал парчы» - Т.Таймасханов

«Дир Дагьистан» - Х.Гьазимцзоев

«Кучьдул» - Д. Яндиев

Реклетье лъазаризе кколел асарал:

«Ганчш вас» - («васас гьодове вичан, буртина гьажалде рехана», - ян абураб бакьалдаса лыгуьизеган)

«Гьабалцегь гьанкьли» - Ц.Хьамзат (Гьалхуда бертин 8-10 кулет).

«Тьабигьлат берчинаб жо» - И.Гьалихьажиев

«Маша» - Р.Хьамзатов (2 бутла)

№	Дарсил тема	Дарсида гъабулеб хлагтлул система	Словарияб хлагтлн	p/x1
1	Халкьяиб клалзул гьунар. «Ганчил вас».	Авалияб гара-члвари. Тарихияб баян. 1. Пасихлго текст цлали. 2. Лъимал цлализе тлами. 3. Текст цлагун, план гьунци. 4. Планалда режон, хласил бици. 5. Роллазде бикьун, цлали. Героязе кьимат квей.	Фольклор, аниш, хьул, ритлхьлты, сахаватлы, тавакял, асар. Иргъахь, тимуль, салул авлахь, залимав, чадир, чяхьу Курглараб, клигьуждул	Гьум. 3-4. Гьум 5-8 роллазде бикьун, цлализе хладурлтызе.
2	«Лъабго гьунар гъабурав бахарчи».	1. Пажайбал маргъаби. 2. Учительас цлали. 3. Гара – члвари.	Зани, жавгар-якьут, хьатамасан, кьодул сак, вигьизе.	Гьум. 8-10 хласил бицине.
3	«Лъабго гьунар гъабурав бахарчи».	1. Планалда режон 5 тлалкьвай. 2. Лъабго гьунар бугеб бакл бицине.	Том, тину, парча, мегь, сакл, цлагелги, хьала, накьшиш	Гьум. 10-15 хласил бицине.
4	«Хламаги бацгли».	1. Хлайваназул хлакьалтуль маргъаби. 2. Роллазде бикьун, цлали.	Гьир, гьод, сага, чабах, ччохл, кьехь, чинхьы, кьоно, халаса	Гьум. 15- 18 хласил бицине. Глалдаг аб анализалде хладурлтызе.
5	«Кьурруль хутларав Глали».	1. Халкьяиб кочюл тематика. 2. Анализ гъаби. 3. Роллазде бикьун, цлали.	Чаранкьуру, реклкл, тул, нухьа, хлокл, макру, парчи, ракьа	Аслиял лъугъа- бихьиназул 1-2 сурат бахьизе, сураталда гьоркь режон кколел раглаби хьвазе кочлодасан. Роллазде бикьун цлализе хладурлтызе.
1.	<i>Класстун кьваатлусеб цлали.</i>			
6	Бицанкляби. Кицаби ва абиял.	1. Бицанклябазе баян. 2. Гьезул хаслты. 3. Лъимал церекжун лъалел бицанкляби ричизе тлами.		2-3 бицанкляб урлгун босизе(адабияталда гьечлеб)

		4. Кицабазе ва абиязе баян.		
7	Цидааса Хамзат «Гьалбацци Ганкиги». Адабияталул теория: микьго гьижаяллул кочлог гьуци.	1. Маргьадул хьвалсараб манна. 2. Учительлас цали. 3. Роллазде бижьун цали. 4. Гьалбаццил раглаби цализе тлами. Оллицтворение.	Керчал, галах, ружкел, эркенгьли, квачи, митинг, авлахь, режвен, гургур, пил, лерет, лондокь, цванглих	I бутлялда тласан божьараб льягьа- бахьиналлул сурат бахьизе. № 2,3,9 Тадкьял туразе. II бутлялдаса 8 куплет реклехье льязаби.
8	Лабдулмажид Хачалов «Шахламаз».	1. Авторасул биография. 2. Учительласул мисалияб цали. 3. Гара-чвари (хласилалда тласа) Тадкьял туразе.	Халича, бессизе, устар, кьулгя, рагьдател, чалар, буюри, релъен-кун, мочу, пахь, гьин Илхьи, катан,	Гьум. 45-46 хласил бицизе.
9	«Шахламаз».	Тадкьял туразе.	Илхьи, катан,	Гьум 47-49 хласил бицизе.
2.	Класстун кьватлусеб цали.			
10	Лабасил Махламад «Чибирикь».	1. Авторасул биография. 2. Учительласул мисалияб цали.	Улка, эгъе, си, меру, гьомо	I бутля чвахун цализе хладурльизе.
11	«Чибирикь»	II-III бутля цализе	Айгыр, турузаб, пунхьизе	Суаглазде хладурльизе. 1-2 сурат бахьизе.
12	Инхоса Галихажияв «Бечедал чаглазде». «Табиглат берцинаб жо». Эпитеталлул хлаьваллуль баян.	1. Авторасул биография. 2. Учительлас цали ва тадкьял туразе. 3. Цо-цо сурат ургьизе. 4. Эпитетал ратизе.	Зайну, цлиризе, канглизе	Пасихго цализе хладурльизе. Гьум. 63-65. Табиглат берцинаб жо – рект ехь льязабизе
13	Элдариллав «Хьуру-хьара».	1. Авторасул биография. 2. Кочлог тарихийб справка. 3. Эпиграф (манна).	Бегавул, газа, гьакля, гьабас	Пасихго цализе хладурльизе. Гьум. 68-69.
14	Цидааса Хамзат «Гьадал кечл».	Учительлас цали. «Гьака» абураб раглу синонимал ратизе. 1. Пьимал цализе тлами. 2. Тадкьял туразе. Оллицтворение.	Гьод, аятал, алфазал, баркат, б Абгил накку, мегь, бахьикьосараб, тлом, питна аркамналда, сахI	Кочлог роцен чезабизе, кечл пасихго цализе . 4 купл.

15	Кочюралдаса Сагид «Мурсалханасе нагана» «Дир кысматалгыл гыоко»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биография. 2. Кеч цлагизе. 3. Анализ гьабизе. 4. Кочол мисалияб цлаги бихьзаби. Сулагал ва тадкьяал тIуразе. 	РитIухьлы, хIалихьат, кысас, чукьби, нахьрател, панз, кьави, жергьен, суур, рецIцизе Кысмет, берзул нур, бис, махIрум, гьир	ПасихIго цлагизе хIадурлгизе, 1-2 сурат бахьизе ханасулги погтасулги.
16	АбутIалиб Гьафуров «Дир гIумру».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Биография. 2. Учительас цлаги. 	Хохараб, Гьансито, кьентIури, языхьаб, мочо, перекь, дабагь	Гьум. 78-82 хIасил бицине.
17	«Дир гIумру».	Учительас цлагизе. Асаралда тIаса гра-чIвари гьаби. Адабияталгыл теория. Дандекквей, метафора (ратгизе ругьун гьари).	ТIом, хьвацIил тIукьби, чIва, макруяв, пулав, гужгат, маххул кьебед, низам,	Гьум. 83-87 хIасил бицине. Суалазде хIадурлгизе. АбутIалибил гIумруялда жаниб бишунго захIматаб дахIзаталгыл сурат бахьун босизе.
18	ЦIадаса ХIамзат «Гьудулглы лгылгун кьвелеб?».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авторасул биография. 2. Кочол мисалияб цлаги бихьзаби. 	РекIкI, багьизе, миль, бахча, гьурцIизе, ургьиб	Гьум. 93. КечI пасихIго цлагизе тьвазе.
2с	КIЦ Сочинение ЦIадаса ХIамзатил кочIолгь авторас гьудулглы цибгун кьвезе ахIулел ругел? Жакьасеб кьоялда кинаб гьудулглы бугеб тIехьвалгылгун?			
19	МухIаматов Шамхалов «Зурмихьбазул нохьода».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авторасул биография. 2. БейхIорил сурат бахьи. 3. Текст цлаги. 	Кьуру, гьелчезе, рокьукьаб, хьуцI, гьулгьудизе, рохьо	Гьум. 94-107 хIасил бицине.
20	«Зурмихьбазул нохьода».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Текст цлаги. 2. ТIадкьяал тIурай. 3. Падатаб анализ гьаби. 		Гьум. 100-107 хIасил бицине. Падатаб анализ гьаби.
21	МухIамад Сулпиманов «Хинкьараб сапар».	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авторасул биография. 2. Учительас цлаги I-V бутIаби. 3. Сурат бахьи. 	Чанлгьаб кIатIари, гьуцIараб, циркь, кIуртIараб, тIипало	I-V бутIаби ридизе.

22	«Хинкъяраб сапар». Адабиятгалъул теория. Тема ва идея.	Учителас цали VII-Хбутлаби. Асаразул тема ва идея батизе ругъун гъари.	Манзил, жен, глари, чудук, кьинч, богло, гьоло, турчина сезе, партизан, нохь, ригь, лъель, хьата-масан, кюгьоро	VII-X бутлаби рицизе. Гьум. 130-131.
3.	<i>Класстун къватлусеб цали.</i>			
23	Расул Хамзатов «Вера Васильевна».	<ol style="list-style-type: none"> 30^{өл} соназда лъай къеялълул иш. Пасихго цализе. Хасилалда тласан гара-чвари. Классалъго хоралда цали. Кыматал лъезе чвахун цализе тлами. Каламалда тлад хилатли (эпит. данджв.) 	Пазивай, кулак, чохто, бугьтан, панаяб, лахизат. Мукъсанаб, рейхстагалълул къед, гьулбас, тлаван	Чвахун кеч цализе лъезе ва киналго данджквеял ратизе.
24	«Маша».	<ol style="list-style-type: none"> Учителас пасихго цали. Мацалда тлад хилатли. Цо-цоккун цализе тлами. 	Хинкъява, гурга, гурмендо, лепек Гозо, маржанал, ада	I бутла реклехъе лъазабизе.
25	Габдулмажид Хачалов «Таса лъугъа, гьалмагъ майор».	<ol style="list-style-type: none"> Кудияб Ватанияб рагълул хакъалълулъ бицизе. Цализе. Учителас цали. Лъимал цализе тлами. Анализ гъаби. 	Хьадарлълъизе, землянка, махаби, учителас цали. Лъимал цализе тлами. Анализ гъаби.	Гьум. 140-147 хласил бицизе.
2с	<i>К/ц. Литературияе героясул хлакълълулъ баян-сочинение</i>	Саша Г орбуновасул мисалалда.		
26	Фазу Галиева «Мугъалим». Адабиятгалълул теория. Хабаралълул хлакълълулъ баян	<ol style="list-style-type: none"> Поэтессаялълул гьумру. Кочлол мисалияб цали бихьизаби. Анализ гъабила. 	Авлахъ, гьугъан, лачен	Чвахун цализе хладурлълъизе.
4.	<i>Класстун къватлусеб цали.</i>			

Авар маці! **БЭМІ ВЕЛІКА!**

6 класс

Лексика ва фразеология - 3 сағат

Рағи лүгьин ва битүнгъвай – 1 сағат

Предметшъ ұлар - 6сағат

Прилагательное - 5 сағат

Рикіклен - 4 сағат

Царубакі - 2 сағат

Причастие - 3 сағат

Деепричастие - 2сағат

Калам цебетлезаби – 8 сағат

*VI классаву Шадохъбазду тавадуду
ва бажаривадуду русса аслил тилабл.*

Шадохъбазда лъазе ккола:

- & погидал мацъздаса рачарал раглаби, циял ва басралгъарал раглаби, фразеологиял сверелал;
- & морфологияб къагъидаялда рагли лъугъынабизе;
- & цолгъул ва гемемерелгъул формаялда предметиял цларал падежазде сверизаризе;
- & гъадатаб ва жубараб прилагательное лъугъынабизе;
- & иргадул риккленалгун предметиял цларал рекъон ккезари;
- & причастиял ва деепричастиял лъугъынаризе;
- & рагъул гъуцлиялгъул разбор гъабизе;

Шадохъбазда бажаризе ккола:

Орфографиялгъул рахъалгъан:

- & предметиял цларалгъул суффиксал битлун хъвазе;
- & жуларал предметиял цларал битлун хъвазе;
- & батли-батлиял каламалгъул бутлабаздаса лъугъарал прилагательнойл битлун хъвазе;
- & рикклен ва цларубаклал битлун хъвазе;

Пунктуациялгъул рахъалгъан:

- & причастиял ва деепричастиял сверелазуль лъалгъул ишараби лъезе;

Орфоэпиялгъул рахъалгъан:

- & гемемерлгъул формаялда цларубаклазул падежиял ахирал битлун цлализе;

Калам гъуцлиялгъул рахъалгъан:

- & жубараб план гъуцлизе;
- & батли-батлиял темабазда тласан хабарияб тайпаялгъул текст дурусто ва къокъгъо бипине;
- & темаялгъул аслияб пикруги хисабалде босун, сочинениялгъе материал данде гъабизе ва гъеб тартибалде ккезабизе;
- & цо сундул бутониги суратги цебе чъезабун, хабар гъуцлизе;
- & бахъс ккараб темаялда тласан макъала хъвазе.

№	Дарсиа тема	Дарсиа гъабуръб хъамтуа система	Словаришъб хъамти	р/х/
1	Рахъдал мацлалъулги гъурус мацлалъулги цоцаздехун бугеб гъоркъоблъи. Лексика ва фразеология. Киназго хъалт лизарулел рагълаби.	ХI. 1 бицун тлубазе, хI. 2, 5 хъвазе. Гъум. 5 хI. 4 хъвазе.	Тикъва, деглен, раса, барги, хлехъ, рохъил раццлалъги, давла, кьинч, рохил хлет. Тлуцаб, къабукъараб, мухъур, гъадалнах	§ 1 § 2 хI. 4Соч. (излож.) къачлалгеб куп цлализе.
2	Диалектиал ва пишачилъилъул рагълаби. Цогидал мацлалъадаса рачларал рагълаби.	ХI. 1 хъвазе. ХI. 1 хъвазе.	Къохъолъалкъач, щарил нах, хъонбакI	§ 3-4
3	Циял ва басралъарал рагълаби. Фразеология.	ХI. 1 бицун тлубазе. ХI. 2 хъвазе.	. Сухъмахъал, дваргъи, гленглеро	§ 5 - 7 хI. 4 суал. ва гъадкъаял
4	Морфологияб къагъидаялъ рагъи лъгъин. а) суффиксазул кумекалдалъун. б) кIиги рагъи яги кIиги къибил жубан.	ХI. 1, 2 хъвазе. ХI. 2, 3 бицун тлубазе, хI. 5, 6 хъвазе.	ЧIимих, эгъе, раса, ратла, хъала, лага	§ 8 хI. 3
5	в.) баклалъул гъадамал рихъизарулаго, рагъул къолболъ хиси ккеялдалъун. г) цо каламалъул бутла цогиялъул баклалда хъалт лизабиялъги рагъуе цIияб магъна къола. Контрولينб диктант.	ХI. 1, 2, 3 бицун тлубазе, хI. 4 хъвазе. ХI. 1 бицун тлубазе.	Рахъухъирищ, анкъкъач, асгъе чI, ахъулгтама, анцIгъат Хъумур, чIел, маххугел, миккицIулакьо, къайицада хъал	§ 8

6	<p>Калам цебетгезаби. Хьулхьалъулал кагътал данде гъари: гларза, расписка хьвазе ругъун гъари.</p>			
7	<p>Предметияб царалъул долъул ва глемерлъул форма такрар гъаби.</p>	<p>ХІ. 1, 2, 3 хьвазе, хІ.5, 6 хьвазе.</p>	<p>Глага, хьала, чотлахъан, гира-гара, гурдада Пандур, давагъин, хлехъ, гьорчо, кламури</p>	<p>Гьу м. 29 хІ. 4</p>
8	<p>Баклалъул падежал.</p>	<p>ХІ. 1,3 хьвазе, хІ. 2 бицун тлубазе</p>	<p>Буриваб, тлагу</p>	<p>§ 11</p>
9	<p>Предметияб царалъул форма Глемерлъул формалда предметияб цар падежазде свери.</p>	<p>ХІ. 1, 6 бицун тлубазе, хІ. 2, 3, 4 хьвазе.</p>	<p>Реччлухъан, глари, саги, хлатІ, хларцул макъар, тлатІи. Ирс, гъетъ, парс, лагъ</p>	<p>§ 12-13 хІ. 4,7</p>
10	<p>Предметияб царалъул суффиксал.</p>	<p>ХІ. 1, 2, 4 хьвазе, хІ. 5 бицун тлубазе.</p>	<p>Клерело, перело, сумало, гьанаркло, итаркло, клодоч, кьохьоч, цидук</p>	<p>§ 14 хІ. 6</p>
11	<p>Сочинение.</p>			
12	<p>Журарал предметиял царал ва гъезул битлунхъвай.</p>	<p>ХІ. 1, бицун тлубазе, хІ. 2, 3 хьвазе</p>	<p>МахІквеш, гьобочликл, оцбай, глебсахъурш, цудунбарш, гьоркьчел</p>	<p>§ 15 хІ. 4</p>
13	<p>Предметияб царалъул разбор. Контролиял суалал ва тладкъаял.</p>	<p>Предм. цІ. морфолог. разбор гъаби. Контролиял суалал ва тладкъаял.</p>	<p>Сухъмахъ, щоб, цагъур, хвалчен, мичІ</p>	<p>Предм. цІ. морфолог. разбор гъаби.</p>

14	Прилагателно. Качествиял прилагателноял. Гьоркьобльнялзул прилагателноял.	ХІ. 1, 2, 4 хъвазе.	Расалгы, лъабгІн, чІегІерборци, мусудул, гІолилал Бакълъулаб, хьонлгулаб, кІагІа, ритІучІ, сурмияб	§ 17-18, хІ. 3, 5
15	Диктант.			
16	Прилагателноял лгуьгунеб куц.	ХІ. 1, 2 хъвазе, хІ. 4, 7 бицун тІубазе.		§ 20 хІ. 5
17	Предметияб царалзул бакІада хІагІизабулнеб прилагателно падежазде свери.	ХІ. 2 бицун тІубазе, хІ. 1, 3, 4 хъвазе.	Ессарухъан, дегІен, огъохъат, тІом, кенчІераби	§ 21 хІ. 6
18	ГІурус маІалдаса рачІарал прилагателноязул битІунхъвай.	ХІ. 1, 5 хъвазе.	Басмахана, айгъир, конференция, ядернияб, авал	§ 22 хІ. 4
19	Прилагателноялзул разборалзул тартиб. Контролиял суалал ва тІадкъаял.	Прилаг. морф. разбор гъаби. Контролиял суалал ва тІадкъаял.	ГІондокъ, чапар, чІагІа, жайран, бис	Прилаг. морф. разбор.
20	Диктант (тІадкъаялгун).			
21	РикІкІен. РикІкІеналзул гІуцци.	ХІ. 2, 4, 5 хъвазе.	Дурц, пиринчІ	§ 24 -25, хІ. 3 ,7
22	РикІкІеналзул разрядал. Иргадул рикІкІен	ХІ. 2, 3, 4 хъвазе, хІ. 5 бицун тІубазе.	Саржин, ессарухъан, манifest, тарих	§ 26-27,
23	РикІкІенал падежазде свери.	ХІ. 2 бицун тІубазе, хІ. 1 хъвазе.	Низам, дурустго	§ 29

24	Рикікленазул битІунхъвай. Рикікленалъул морфологияб разбор.	ХІ. 3, 4 хъвазе. Рикікленалъул морфологияб разбор.		\$ 28, 30 контр. суалал.
25	Царубаклазул маГІна. Царубаклазул разрядал. Царубаклал падежазде свери.	хІ. 7 хъвазе. хІ. 1 хъвазе	Парсал, тІавап, заГІмаб, таваккал Мокъокъ, ябучу, чадир	\$ 31-33
26- 27	Калам цебетІезаби. Изложение			
28	Царубаклазул битІунхъвай. Царубаклалъул морфологияб разбор. Контролиял суалал ва тІадкъаял.	ХІ. 2, 3, 4 хъвазе. Царубаклалъул морфологияб разбор. Контролиял суалал ва тІадкъаял.	НатІ, рокъо, ГІаГІахинкі, гудур, ражико	\$ 34 хІ. 5.
29	Причастие. Причастиялъул грамматикиял ГІаламатал.	ХІ. 2, 5 хъвазе .	ХІатІ, хъакъаб бугІа, Гъохъ, ихх	\$ 35, 36
30	Предложеніялда жаниб причастие. Причастиялъул заманаби.	\$ 37 хІ. 3, 5 хъвазе.	Рошчен, хІагуцараб, муКІурлгъи, нукара, Гъорчо	\$ 37-39 хІ. 7
31	Причастияб сверел. Причастие падежазде свери. Причастиялъул разбор.	ХІ. 1, 2, 3 хъвазе. Причастиялъул морф. разбор	Напс, ришват, кьиндал, рецІцІел Тавбу, къехъ, ГІакІа	\$ 38-41 хІ. 4. прич. морф. разбор Гъаби, контр.
32	Деепричастие. Деепричастиялъул грамматикиял ГІаламатал. Деепричастиялъул заманаби	ХІ. 1, 4 хъвазе. Гъум. 94 хІ. 2	Лажбар, призывник, къокъа, юргъачу, альпинист, пири Гъаругъин, накъит,	\$ 42, 43 Гъум. 94 хІ. 3

<p>33</p> <p>Предложениядда жаниб Деепричастиялгьул роль. Деепричастияб сверел.</p>	<p>XI. 2 хъвазе.</p>	<p>айгъир, сухъмахъ, эгъе</p> <p>Гургур, загфифан, ганаби, бакъванчлагдал Понцолола, гиригара, гунула</p>	<p>§ 44-45Xl. 2,7</p>
<p>34</p> <p>Контролияб Диктант.</p>			

Авар адабият

Авар адабият

6 класс

34 сәгәт

Асарал малъизе-26 сәгәт

Камал цебетлезабизе – 4 сәгәт

Жасстун кватибехун илалъялье – 4 сәгәт

Реклехъе лъазаруизе кколел асарал:

«Музгьрузул Глаш» - ахирьяб бутла

«Реклелъ цяхI бугеев» - Хъ. МахIмуд

«Пилги цIунцIраги» - ЦI. ХIамзат

«МагIарухъ чвахуницIад» - цIад къомIун хадуб, тIабигIаталъул

берцинлъгидул бицунеб бутIа

«Къункъраби» - Р. ХIамзатов

«МагIарулаев» - Ф. Глашцева

<i>Дарсиа тема.</i>	<i>Дарсида гъабунѣб хІамтІуа система.</i>	<i>Словарияб хІамтІуа</i>	<i>Роқъобе хІамтІуа</i>
1 Адабияталь художествияб къагІидавалъ гІумру бихъизаби. «Къайицадахъвал».	Учителас пасихІго маргъа цІализе. ХІайваназул хІакъвалъулъ маргъабазе баян къезе.	Къайицадахъвал, кутан, хъаба, ххвел, хъващІан, танкан, чІикІизе.	Бицине. Суалазде хІадурлъизе.
2 «Ралъдал чу».	І бутІа пасихІго цІали, лъимал цІализе тІами, суалаздалъун дарс шула гъаби.	ТІину, тІерхъизе, кІкІал, ризаб, рукІел, авлахъ, чармил гъазихъ, чинари	Бицине.
3 «Ралъдал чу».	II- III бутІа пасихІго цІализе, лъимал цІализе тІами, суалаздалъун дарс шула гъаби.	Галан, тІенкел, илагъияб, тІом, сурсуриялда, мусудул, натІ, зизитІаби, болІалъги	Бицине. Сулазде хІадурлъизе
4 «МугІрузул ГІали».	Учителас пасихІго цІализе, кочІол магІна бичІизабизе	ГІидрадул гоХІал, сухъмахъ, гъвелал, тІохил швемелал, хух, гъорчо, тавбу	Ролазде бикъун цІализе. Суалазде хІадурлъизе.
1 Класстун къватІисеб цІали.			
5 ГІумархІажи Шахтаманов «Халкъвалъул цІинн».	Хъвадарухъанасул гІумру ва творчество. I-XIV мисалияб цІали бихъизабизе.	Къуру, нохъо, си, хІет, мугІрул гІанса, тамало, бис, нилъу, квачІ, къурул гІус	Биогр. бицине. ПасихІго цІализе.
6 «Халкъвалъул цІинн».	XV-XXIII мисалияб цІали бихъизабизе. ЗагІалил образ рагъизе. Чанхъие къимат къезе.	Гъетъ, агълу, гІалах, кверщел, нугІ	ПасихІго цІализе. Суал. хІадур.

7	Инохоса Ғалихҗажияв «Будун дамдамаги». Кипабиял алфазал (хәлтәудә хурхарал).	Авторасул биография бици. Кочлол мисалияб цәли бихьизабизе. Аслияб пикру рагызе. Лъимал цәлизе тәми. Кипабиял алфазал цәлизе ва маҒна биччизабизе	Будун, чәгәдәл гиби, чукъби, пунхәуләб, мөгьед, бәдибигъ. Ғорцән, дәвла	БиоҒр. бицине. Кечл пасихіҒо цәлизе.
2	Класстун кьватісеб цәли.			
8	Хьәхләбросульә Махлмуд «Рекләл ыхл бүтев аскловәҒан цәй».	Учителәс цәлизе.	Саринал, наслу, хләбет	БиоҒр. цәлизе. Кечл рекләхьә лъәзабизе.
9	Омарла Батирәй «Бахарчиясул хләкьәлтьулъ».	Хьәвәдарухьанасул Ғүмру. Учителәс кочлол мисалияб цәли бихьизабизе. Мегафораялтьул хләкьәлтьулъ авалияб баян.	Рогьо, даимаб, зани, ләчен, чудкалть, барти, амузгинал	БиоҒр. бицине. Кечл пасихіҒо цәлизе.
10	Йирчи Ғәзахъ «Сибирәлдәса каҒьәт».	Хьәвәдарухьанасул Ғүмру ва творчество. Кочлол мисалияб цәли бихьизабизе.	Ғудур, гарацл, нарт, кьор, гьод, щекл, кикләл, члор	БиоҒр. бицине. Кечл пасихіҒо цәлизе. Сочинә- ниялдә хләдур.
11	Цәдәсә Хләмзәт Ғүмру ва творчество. «Шамил»	Ғүмруялтьул ва творчествоялтьул хләкьәлтьулъ бицине. Имам Шамилл хләкьәлтьулъ кьокьәб баян. Кочлол мисалияб цәли бихьизабизе.	Перо, ләчен, хвалчән, Ғүж, рукләл, инкар	Бицине. Доклад хләдурл Ғәбизе. ПасихіҒо цәлизе.

2с	Сочинение «Ракълие гюло вагъулаго гюмру кьурав»			
12	«Пилги цунцфраги».	Басня цлализе. Сценаялгье кьачлазе. Басняялгул хлакьялгуль бичичли кьезе.	НигIматал, ихтилат, пунцизе, логен	РекIехье лгъазабизе.
13	«Маймалакти цулал устарги».	Басня цлализе. Кинаб пикруялгь кантIизарулел ругел баян гьабизе гIами.	ЧIалу	Басня цлализе. Аслияб тема батизе.
3	Класстун кьватIисеб цIали.			
14	Ражаб Динмухаммаев «Хиянатчи».	ШагIирасул биография бици. I- III бутIа цлализе.	Правление, хвалчен, кIурIларал, чергесаб лага Хенсезе, ссудизе, женжедизе, щекI, чIагIа	Биогр.цIали-зе. I-III бицине.
15	«Хиянатчи».	IV-VII бутIа цлализе.	Щоб, парс, парсцIулакьо, нугI, акт, нохьо Исхьялидул чухъва, хулжал, лал гIамизе	IV-V IIбицине.
16	«Хиянатчи». Хабариял асаразул тайпаби: роман, кьыса, хабар.	VIII, IX, X бутIа цлализе.	Найил гIулби, инспектор, халича, казарма, нохьо	VIII, IX, X бицине. Суалазде хIадурлгьизе
17	Расул ХIамзатов «Россиялгул солдатал».	ШагIирасул гIумру ва творчество. I- II бутIа пасихIго цлализе. ГIабдулманаповасул	НугI, гIарадачарги, дангъур, язихъ, янгъыз, хеч, ччобори, гIасру.	Р.ХIамзатова-султвортчес-твоялда тIасан доклад хIадур.

		хIакъралъулъ бицине.		гъабизе. Поэма пасихIго цIализе.
18	«Россиялъул солдатал»,	III- IV бутIаялъул мисалияб цIали бихъизабизе. Сочинениялъе лъямал хIадур гъаризе.	Во, даимаб, тIалъби, расалъби, тIелхал	КечI пасихIго цIализе.
2с	Калам цебетIезаби. Сочинение	«Дагъистаналъул бахIарчи ГIабдулмананов М-З».		
19	«Къункъраби».	КочIол мисалияб цIали бихъизабизе.	Къоно, тIавац, къайицадахъал	РекIехъе лъазабизе.
20	Фазу ГIалиева «МагIарулав».	ШагIиралъул биография. Даку Асадулаевасул хIакъралъулъ бицине. КочIол мисалияб цIали бихъизабизе.	Саринал, тIамур, гъелчезе, чIва, пандур, гулла, Iомо, чабхъен	Доклад хIадур гъаби. РекIехъе лъазабизе.
4	Класстун къватIисеб цIали.			
21	МухIамад ГIабдулхIалимов «Госпиталалъул вас».	Авторасул биография. I бутIа цIализе.	Мегъ, палугъан, расанкIо	I бицине.
22	Госпиталалъул вас».	II-IV бутIа цIализе.	Къунсрул, тIелхал, хъоп Такъсир, хилипIлъби,кIаркъен,	II бицине.
23	Багъатар ХIажиев «Дикъ ралагъун чIа, мугIрул». «ЦIияв гъудул». «Гъайирбигица бицараб хабар».	Авторасул биография. «ЦIияв гъудул» абураб бутIа цIализе.	ГъапугIлъана, тасамахIлъби Тирияб, къор, хъалиян	Автор. биография цI. Хабар бицине.

24	«Дихъ ралагъун чла, мул'рул». «Вац'илгун рагъ». А.т. Пейзажияб лирика.	«Гъайирбигица бицараб хабар» абураб бутла цализе. «Вац'илгун рагъ». А.т. Пейзажияб лирика.	Недегвал гъурал	Бицине.
25	Мух'амадсултан Ях'яев «Лъабго бакъ».	Хъвадарухъанасул г'умру ва творчество. Цализе.	Шавкъ, гъуърул, сура-хи, ххвел, бахъинаб	Гъум. 228-234 биц.
26	«Лъабго бакъ».	Цализе.	Мокърукъ, къамарглав, кар, президиум	Гъум. 235-247 биц.

Авар маңІагыуа

7-еб

Классагыуа

темагыкыаь

пман.

7 Классакыуа шаддохъабазуа аьажкыдедун
ва бажарыкыдедун ругеа асаныа тлаабия

Шаддохъабазда лъазе ккола:

- & VII классалда лъазарурал жалго жидедаго чларал ва кумекалгьулал каламалгьул бутлаби баян гьаризе;
- & глаголалгьул батли-батлиял формаби лгьулынаризе;

Шаддохъабазда бажаризе ккола:

Орфографиягьул рахъалгъан:

- & байбихгьул классазда ва V, VI, VII классазда лъазабураб мацлалгьул материалалда данде кколел орфограммаби баян гьаризе;
- & глаголал битлун хъвазе;
- & союзал, хадургелал ва частицаби битлун хъвазе;
- & IX классалда лъазарурал пунктограммаби ратгизе ва лгьалгьул ишарабазе баян кьезе.

Пунктуациягьул рахъалгъан:

- & междометиязда хадуб запятая яги ахлул ишара лгьезе;

Орфоэпизиягьул рахъалгъан:

- & глаголал, наречиял (аскюб, цебе, гьорлгь ва гь.ц.) ва частицаби, авар литературный мацлалгьул орфоэпия цлунун, цлализе;

Калам гьуццизиягьул рахъалгъан:

- & гладамасул сипат-сураталгьули хлалтлул ишалгьулиги описаниялгьул элементгал ругеб хабарияб тексталгьул глатидгоги кгьокгьогои изложение хъвазе;
- & гладанасул хлалтлул ишалгьул сурат цебечлезабун, хъвазе;
- & бихъизабураб сюжеталда рекъон, харбал хъвазе;
- & жалго цлалдохъабазул глумруялда хурхарал жидерго пикру загьир гьабун бициналгьулал сочинениял хъвазе;

№	Фарсида тема	Фарсида ғабдулб Хадимура система	Словариб Хадимури	р/х/і
1	Такрар ғыаби. Причастие. Деепричастие.	Хьулухьвалъуллал кагътал данде ғыари. Доверенность. Телеграмма.		
2	Такрар ғыаби. Предложение. РагІи лъулъин.	ХІ. 2,3 бицун тІубазе, хІ. 1 хьвазе. ХІ. 1 бицун тІубазе, хІ. 2 хьвазе.	ҒранкІеро, хадиро, чІенкьбезе, зенезе, хІенсезе, халича, чІотІахъан, миичил	§ 47 хІ. 4 § 48 хІ. 3
3	Такрар ғыаби. Морфология. БитІунхъвай.	ХІ. 3 бицун тІубазе, хІ. 1 хьвазе.	Ғьжум, рейхстаг, тІавап, жасус, лебалав, бикІизе Сурмалъи, билитъуд, кьоркьо-	§ 49, ХІ. 1 ғыум. 104
4	Контролиаб Диктант.		тІамах, бесдалмаху, цидурукъ.	
5	Ғлаголалтълул мурадияб форма-инфинитив. «Ғьабизе»-кумекалтълул Ғлагол.	ХІ. 6, 4 хьвазе, ғыум. 108 хІ. 3 хьвазе.		§ 50-51 хІ.5 Ғьум. 108.
6	Жураарал Ғлаголал.	ХІ. 1 бицун тІубазе, хІ. 2, 3 хьвазе.	КьобухІизе, ракІбахъана, бис, гІондокъ, ахбазан	§ 52 хІ. 5,6
7	Составиял Ғлаголал. Ғьанже заманалтълул составиял Ғлаголал. БачІунеб заманалтълул составиял Ғлаголал	ХІ. 2, бицун тІубазе, 3 хьвазе. ХІ. 2 бицун тІубазе, 3 хьвазе.	Лал тІамизе, гонг, гІужихъаби, ихх Ғьулчи, саву, гІаба, кверщел	§ 53-55 хІ. 5 Ғьум. 113
8	Араб заманалтълул составиял Ғлаголал.	ХІ. 1, 5 хьвазе	ЖелІола, гІер	§ 56 хІ. 4
9	Ғлаголалтълул такрарлгьялтълул форма.	ХІ. 1, 5, 3 хьвазе	Дургъизе, ғыогълъизе, кІобоклизе, гохІ, пири, ғыод, наккілитъветІ	§ 57 хІ. 6

10	Контролияб диктант.			
11	Пинзул глагол. Араб заманалтул Пинзул глагол. Гъанже ва бачунеб заманалтул Пинзул глагол	ХІ. 1 бицун тІубазе, хІ. 4 хъвазе.	Рохбил рацІцалтѳи, кветъизе, мигълъанила, рукІун Гудур, гІакълду камилав, васигат, зани	\$ 58 -60 хІ. 5
12	Калам цебетІезабн. Пикру загъир гъабиялтул сочинение «Техъ – нилъер гъалмагъ».			
13	Глаголалтул наклонениял. Хабарияб наклонение. ТІадабияб наклонение.	ХІ. 1, 3 хъвазе.	ТІухъи, махІаби, гІомо-горо, мукъулдукъ, ургъимес Лачен, къолозе, зинкІкІизе, седезе, кІигІаркъелаб мацІ, хулжал	\$ 61-62 хІ. 6
14	ТІадабияб наклонениялтул гъечІолгъиялтул форма.	ХІ. 1, 3 хъвазе	БетІерчІвазе, къанцІузе	\$ 63 хІ. 4
15	ТІадабияб наклонениялтул гъариялтул форма.	ХІ. 1, 4, 3 хъвазе	ТІерхъине,	\$ 64
16	ТІадабияб наклонениялтул гъесизариялтул форма.	ХІ. 5 бицун тІубазе, хІ. 1,3 хъвазе.	Рисалат, манасавал, алфазал, гудур, родотІа, бахъикърос	\$ 65 хІ. 4
17	ШартІияб наклонение. ШартІияб наклонениялтул гъечІолгъиялтул форма	ХІ. 1, 2 бицун тІубазе, 3 хъвазе.	ГІор шолеб, гъир, хІос, шагъримощІ, парс, читІир Цигъан, пирав	\$ 66 - 67 хІ. 2
18	Контролияб диктант.			
19	ШартІияб наклонениялтул анищалтулаб форма.	ХІ. 1,2 хъвазе	ЛакІзат, сири, хІарамзада, чІагІлен, палугъанлгъи	\$ 68 хІ. 4
20	Суалияб наклонение. Глаголазул битІунхъвай.	ХІ. 1, 2, 3 бицун тІубазе, 4 хъвазе.	КъутІбу, гІангис, завал, хъощнир, цІад секъизе, ункъачо	\$ 69 -70, хІ. 3

21	Глаголалгьул разбор.	ХI. 6 хъвазе гьум. 142, глаг. фонет. разбор гьабизе.	Щоб, ххенезе, хIабурргьараб, жен, кьатIра, ихх, бакьуч, махIу, ритIучI, руссенал, таваккалаб, накIкирохьил рацIцIалгьи	\$ 71 глаг. фонет. разбор гьабизе.
22	Наречие. Наречиялгьул разрядал	ХI. 1, 2 бицун тIубазабе, хI. 4, 5, 6 хъвазе.	Якьинаб, давла, вакил, гIус Хьужьго, даимго, бегуниса, пасатго, миркалгь, хьата-масан, хеч, гIуж	\$ 72-73, хI. 7
23	Наречие лгьулын.	ХI. 5 бицун тIубазе, 2, 3, 4 хъвазе.	ДегIен, пил, сивуниб, охолиса	\$ 74 хI. 6
24	Наречиялда жанир жинсиял гIаламатал.	ХI. 1 бицун тIубазе, 2, 4 хъвазе.	ГIондокь, чанпар, чIагIа, жайран, бис	\$ 75 хI. 3
25	Предметиял цIаразул цо-цо падежияб форма наречиязде свери.	ХI. 1, 2 бицун тIубазе, 3, 4 хъвазе.	Ризаб, кар, бигьаро	\$ 76 хI. 5
26	Наречиязул битIунхъвай. Наречиялгьул разбор.	ХI. 4 бицун тIубазе, 1, 2 хъвазе.	Цудунго, гьод, баси, гIидра, тIокIкIараб лгьар	\$ 77 хI. 5
27	Кумекалгьул каламалгьул бугIаби. Союзал.Союзазул битIунхъвай.	ХI. 1, 2 хъвазе.	КIалцIи, силос, меть, карачел, раса Низам, дуруго	\$ 79-80, хI. 2 гьум. 156
28	Частипаби. Частипабазул группаби.	ХI. 1 бицу тIубазе, 1, 3 хъвазе.	Авлахъ, ашбаз, кьанцIцIизе, Мустахликъвав, михир, кьано, хIорго, гIакIа	\$ 81-82, частипа- бицун предл. ургъизе.

29. *Толмачевский язык*

АВАНГАРДУМАТ

7 класс

34 сағат

Асарлар маңызы - 25 сағат

Қалам шеңберлезнадыналы - 5 сағат

Қласстың кывандыдежун ұламы - 4 сағат

**7 классада адабият темабазда тюрпүтүлөл
кылазудал ва хъваевул хылатлабазул аслыял тайпаби**

Цалдохъабазул жидерго захымталъул, гъез жамалталъе гъабулел пайдаб хылатлул буцарал сочинениял хъвай.
Художествиял асарал яги гъезул кескал пасыхго цыли.

Хабарияб асаралъул яги гъелъул цо бутлялъул план алуци.

Цалдохъанас жиндирго кылалялъе план алуци.

Багдадурздехун, гъезул ккарал шаздехун бижараб жиндирго пикруги загъыр гъабун, буцунги хъванги, жинцаго цыларал асаразе, художниказ рахъарал суратазе, рыхъарал фильмазе къшимат квей.

Авар мацалъулгун бухъен

Бичыцызе бугъаяб аелмицъб мац.

Жиндирго пикру бичунеб сочинение.

Хабарияб тексталда тласан (алатидго, къакъго, тласа бичун хылати унеб куцалъул бичунеб, инсанасул сурат чебечезабулел цыложение).

Рагъл бимтараб ва хъвалсараб магна, синонимал, омонимал, антонимал такрар гъари.
Фразеологцяб цолъи.

Эпитет хысабада гъелъул клар.

Лъаялъул ва бажариялъул рахъалъан

7 классазул цалдохъабазда чере льолел аслыял тйалабадл:

Цалдохъабазда лъазе ккола:

- лъазарурал асаразул ва гъезул авторазул цыларал, цыларазул магна;
- лъазарурал хабариял асаразул багдадуралги гъез алахъалъи гъабулел шазул тлегу;
- лъазарурал асаразул алуциялъул рахъал;
- адабият терминал, махсара, сатцара, метафора, адабияталъул тайпаби;
- реклетъе лъазарузе программаялда рыхъазарурал текстал;

Двар маўіальна
ва адабіямаляна

8

Класаальна

тэмацькіяь лан.

Дарсил тема	Классида гъабулъб хилми	Словарлада хъвазе раслаби	р/хл гъум.
1 Инсан ва гъесул къисмат – адабиятталъул аслияб тема. «Унсоколоса Хюжюги гуржиявги».	Халкъияб клалзул гъунаралъе баян кьезе. I-III бутлаби цлализе.	Давла, кьор, илхъи, ургъимес, чабхъен, годеклан, къокъа, глулбузул	Бицине, анализ гъабизе
2 «Унсоколоса Хюжюги гуржиявги». А/т. Художествияб глущиялъул хлакълъулъ баян глатид гъаби	IV - V бутлаби цлализе. Суалазул кумекалдалъун глататаб анализ гъаби. Аслиял героязул образал рагы.	Ярагъунев, хулжал, хатла, леки, хъош-баш, хатла	Бицине, анализ гъабизе План глущизе, ва гъелда рекъон сочинениялде хъвазе..
3 ХІХ ГІАСРУЛЪУЛ АДАБИЯТ. Инхоса ГіалихІажияв «Гелдму ва жагълу».	ШагІирасул гІумру ва творчество. КечІ цлализе. КочІол пикру рагъизе, Дандекъевял ратизе.		КечІ пасихІго цлализе.
4 ЦІ.ХІ. Дибирги гІанхвараги».	КочІол пикру рагъизе. КочІолъ кича-би ратизе.МацІалда гІад хІалтІизе.		Суалазде хІадурлъизе.
5 «Ашбазалде гъабураб». Сатиралъул хІакълъулъ авалияб баян.	КочІол мисалияб цлали бихъизабизе. КочІол тема ва пикру рагъизе. ЦІ. ХІамзатил сатиралъе баян.	Пул, таффаруж, приказчик, ка- шавар, падарал, гъамщал-мушул, хІебдалал, карц, бидвиххун	КечІол 4 куплет реклехъе гъазабизе.
2с Калам цебетІезаби. Шадаса ХІамзат - темаялда тІаса доклад яги реферата хІадур гъару			
6 МухІамад Хуршилов «ГІандагал».	Хъвадарухъанасул гІумру ва творчество. Надир-шагъ шуцахъ виххизавиялъул хІакълъулъ	Хъамалчаги, чабхъен, кверщел, Хива, Бухара, бо	Цлализе.

Двар мацІалъуа
ва адабуямалъуа

8

Классалъуа

темамтукъуаб мамн.

